

Interfész megoldások imperatív és OOP nyelvek közötti kapcsolattartásra

Készítette

Nagy-Tóth Bence

Szak: Programtervező informatikus

Specializáció: Szoftverfejlesztő informatikus

Témavezető

Dr. Király Roland

egyetemi docens

EGER, 2023

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
1. Programozási nyelvekről általában	3
1.1. A programozási nyelvek formális nyelvek?	3
1.2. Jelenleg népszerű programozási nyelvek	4
1.3. Milyen adatszerkezetek vannak?	6
1.4. Használt adatszerkezetek	6
1.5. Algoritmusok	7
2. Marshalling	8
2.1. Kommunikáció adatszerkezeteken keresztül	8
2.2. Szerializáció	8
2.3. Marshalling és serializáció	9
2.4. Adatok konvertálása	9
2.4.1. Egész és valós számok, logikai változók	9
2.4.2. Szövegek	10
2.4.3. Rekordok	10
2.5. Managed és unmanaged kód közötti különbség	12
2.6. Az ellenőrzött kódok előnyei és hátrányai	13
2.7. A Platform Invoke működése	13
2.8. Memóriakezelés az InterOp marshaller segítségével	15
3. Elosztott rendszerek	17
3.1. Gondolataim a streamalapú kommunikációról	17
3.2. RESTful alkalmazások	19
3.3. Google RPC és a Proto-nyelv	19
3.3.1. Jobb a Proto a JSON-formátumnál?	22
4. Szakdolgozati projektünkről	24
4.1. Miről is szól a projektünk?	24
4.2. Mit jelent az intelligens szoba?	25
4.3. Delphi és C# programozási nyelvek összehasonlítása	25

4.4.	Miket tud a C#, amit a Delphi nem?	28
4.5.	Miket tud a Delphi, amit a C# nem?	28
4.6.	Alaphelyzet	28
4.7.	Az SLDLL-függvények bemutatása	29
4.7.1.	Open – DLL megnyitása	30
4.7.2.	Listelem – A tömb beállítása	30
4.7.3.	Felmeres – Eszközök felmérése	31
4.7.4.	SetLista - Az eszközbeállítások végrehajtása	31
4.7.5.	Hangkuldes - A hangszórók vezérlése	32
4.7.6.	Hibakódok	32
4.8.	Az általam készített RelayDLL függvényeinek bemutatása	32
4.8.1.	Open	33
4.8.2.	Listelem és Felmeres	33
4.8.3.	ConvertDEV485ToJSON	33
4.8.4.	ConvertDEV485ToXML	33
4.8.5.	SetTurnForEachDeviceJSON	34
4.8.6.	fill_devices_list_with_devices	34
4.9.	Az általam készített SLFormHelperDLL bemutatása	34
4.9.1.	A WinForm bemutatása	34
4.9.2.	DLL-ek üzenetküldése Win32-ben	35
4.10.	Problémák és megoldások	36
4.10.1.	Egyénileg definiált típusok és struktúrák	36
4.10.2.	JSON-formátumra konvertáló függvények hívása .NET keret- rendszerből	37
4.10.3.	Az SLDLL_Open-függvény paraméterezése	37
4.10.4.	Stringek átadása két nyelv között	37
4.10.5.	A Delphiben eldobott kivételek nem kezelhetőek	39
4.10.6.	uzfeld-metódus megfelelője C#-ban	40
4.10.7.	Eszközök azonosítóinak, típusainak átadása	40
4.10.8.	A hangszóró egy egész hanglistát kezel - JSON	41
4.11.	A hangszóró egy egész hanglistát kezel - kód	42
4.11.1.	Megoldás	42
4.11.2.	Több csatlakoztatott eszköz felismerése, vezérlése	43

Kivonat

Szakdolgozatomban kifejtem az *interlingvális*¹ kommunikáció lehetséges megvalósítási módjait, amelynek legfontosabb mérföldköve a szöveges adatok valamilyen szabvány szerinti közlése, tehát a szerializáció lesz, mivel a folyamat segítségével képessé válhatunk bármilyen típusú adatot – legyen az szám, logikai változó, esetleg egy teljes objektum – ilyen formában a másik program részére közölni. Innentől csak annyi a dolgunk, hogy a másik oldalt is felkészítsük ezen szabványos formátumú közlések fogadására és feldolgozására. Ennek gyakorlati haszna bemutatásra kerül szakdolgozatunkhoz készített szoftver keretein belül, amelynek célja, hogy különböző típusú eszközöket vezéreljünk a C# nyelvi adottságaival az általam készített C# nyelvű SLFormHelper, valamint Keresztes Péter tanár úr által létrehozott Delphi-Assembly-kódból készült SLDLL DLL-ek munkájának összehangolásával. Ez a két DLL, mint később látni fogjuk, nem lesz elegendő, szükség volt egy harmadik, úgynevezett RelayDLL-re, amely áthidalja a két nyelv sajátosságait, és ténylegesen olyan elemeket használ, amelyet mindkét nyelv hasznosítani tud a maga számára. Ezt én készítettem abból a célból, hogy a kommunikáció tulajdonképpen ezen a „hídon” keresztül, szabályozott módon teremthető a Delphi és a C# programozási nyelvek között.

¹ Az interlingua kifejezés a latin *inter* (között) és *lingua* (nyelv) szavak összetételéből adódik. Jelentése „nyelvek között”.

Bevezetés

Kognitív képességeink fejlesztésére különösen oda kell figyelnünk életünk során. Ezen megállapításomat alátámasztja egy COVID-világjárvány utáni időszak, amely időszakban sorra jelennek meg olyan jelentések [26], amelyek azt támasztják alá, hogy a lezárások ideje alatt nőtt a különböző mentális betegségek kialakulásának kockázata. A *demencia* gyűjtőfogalomként alkalmas ezen betegségek együttes megnevezésére.²

A különböző digitális eszközök használata számtalan alkalommal hosszas órákon keresztül képes lekötni a figyelmünket, ezért bizonyos külső ingerekre egyre lassabban, kisebb amplitúdóval, azaz nagyobb közömbösséggel tudunk reagálni.

A demencia, azaz a kognitív képességek leépülésének tünetei közé tartoznak a különböző beszédzavarok, az ítélőképesség, a memorizálás és az elvonatkoztatás képességeinek romlása.

*Forrás: Kutatási jelentés a demencia és a demenciagondozás aktuális helyzetéről
Kecskeméten, 2020 - Modus Alapítvány*

1. ábra. Valamely demenciafajttal diagnosztizáltak számának emelkedése

² A demencia említésekor nem egyetlen betegségre, hanem több hasonló jellegű problémát csoportosító fogalomra, egy tünetegyüttesre gondolunk. Száznál is több típusát ismerik a demenciának, amelyek közül az Alzheimer-kór a leggyakoribb. [5]

Az értelmi hanyatlást különféle egészségkárosító szokások – például az alkoholfogyasztás – szervi károsodás, akár ezek együttese is okozhatja, a legjelentősebb kockázati tényező ilyen téren azonban az ember életkora.

Szakemberek véleménye szerint a megfelelő étrendek megalkotásával, a társas interakciók intenzitásának és tartalmi színvonalának növelésével, az emberek képzésével mind iskolai, mind munkahelyi szinten megelőzhetjük agyi teljesítőképességünk romlását. Kifejezetten preventív jelleggel hatnak a különféle társasjátékok, valamint a rejtvényfejtés.

Egy szó, mint száz: bármi, amivel munkára bírjuk agyunkat, alkalmas arra, hogy gátat vessen annak romlásának. Végül és abszolút nem utolsó sorban említhetjük a mozgás fontosságát, munkánkban a demencia megfékezésének ezen útját választottuk.

Szakedolgozatom ezen pontján azért érdemes erről a betegségről szót ejtenem, mivel alapvetően számomra már önmagában motivációul szolgál a tudat, hogy egy ilyen nagy volumenű elmélet megvalósításában vehetek részt, amely a demencia megelőzését, a mentális állapot folyamatos rongálódásának megfékezését célozza. [21] [2] [30]

Az általunk készített szoftver támogatást nyújthat csoportfoglalkozásokon, tulajdonképpen egy tornaórát le tudunk vezényelni az eszközöknek köszönhetően. Természetesen az eszközök által kibocsájtott különböző fény- és hangjelzések önmagukban nem hordoznak semmiféle jelentést, a jelzések konkrét a tornaórákat vezénylő szakemberek dolga közölni a csoport számára.

Bevezetésem ezen részén szeretném egy kicsit górcső alá venni témám címét. Ehhez először is meg kell ismerkednünk a címben szereplő két programozási paradigmával. Az imperatív³ programozási paradigma arról szól, hogy a számítógépet egyértelműen, előre meghatározott utasításkészlettel vezéreljük, le kell írunk a problémát megoldó lépéssorozatot, algoritmust, így az elkészült forráskódot ilyen lépéssorozatok együttese teszi ki. Az algoritmusok implementálásához változókat és vezérlési szerkezeteket (elágazás, ciklus és szekvencia) használunk. Az efféle megközelítést támogató nyelveket nevezzük imperatívnak. Ilyenek például a Java, a C, C++, C# és a Delphi.

Az objektum-orientált programozási paradigma igyekszik a világot lemodellezni olyan formában, hogy a modelt objektumok használatával írja le. Az OOP egyik alaptézise, hogy az adatszerkezet és a rajtuk végzett műveletek egy egységben, az osztályban összpontosulnak. Az osztály a belőle készíthető objektumok „tervrajzának” nevezhető. Ennek megfelelően egy osztályba tartoznak a változók és a rajtuk végrehajtható metódusok. Változóinkat és metódusainkat védettségi szintekkel láthatjuk el, hogy a hozzáférést bizonyos erőforrásokhoz korlátozzuk, ellenőrzött módon végezzük. Az osztályok között kapcsolatokat teremthetünk: öröklődést vagy birtoklást. Azon nyelvet, amelyek ezt a paradigmát támogatják, objektum-orientáltak minősítjük. A fentebb említett nyelvek ezt a paradigmát is támogatják a C nyelv kivételével.

³ *imperare* latin szóból eredetű szó, jelentése: parancsol

1. fejezet

Programozási nyelvekről általában

1.1. A programozási nyelvek formális nyelvek?

1.1. Definíció. Legyen $\mathbb{A} = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$ véges, nemüres ($\mathbb{A} \neq \emptyset$) halmaz, ezt a nyelv ábécéjének, elemeit betűknek vagy jeleknek nevezzük. \mathbb{A} halmaz elemeiből képezzük annak hatványait, ekkor

1. \mathbb{A}^0 az üres szó (ϵ) egyelemű halmazát,
2. \mathbb{A}^1 az egybetűs szavak ($\mathbb{A}^1 \subseteq \mathbb{A} \wedge \mathbb{A} \subseteq \mathbb{A}^1 \iff \mathbb{A}^1 = \mathbb{A}$),
3. \mathbb{A}^2 a kétbetűs szavak,
4. \mathbb{A}^n az n hosszú szavak halmazát jelenti és így tovább.

Jelölje $A^* = A^0 \cup A^1 \cup A^2 \cup \dots \cup A^n$ az ábécé elemeiből képzett véges szavak vagy más néven jelsorozatok halmazát (ezt az \mathbb{A} ábécé feletti univerzumnak hívjuk). Ekkor \mathbb{A} -ból kirakható szavak \mathbb{A}^* halmazának egy részhalmazát **formális nyelvnek** nevezzük. Szokásos még az \mathbb{A} ábécé feletti formális nyelv megnevezés is. A hatványok a halmaz önmagával vett *Descartes-szorzatait* jelentik. [31]

Fő különbségek formális és természetes nyelvek között:

- A formális nyelveket egy dedikált célra hozzuk létre, ezeket általában nem használjuk interperszonális (emberek közötti) kommunikációra. Ezzel szemben egy természetes nyelv (például az angol) egy emberi közösség aktuális és a múltban használt jelkészletét rendszerezi.

A C++ programozási nyelv például azért jöhetett létre *Bjarne Stroustrup* dán szoftverfejlesztő jóvoltából, mert a C - procedurális paradigmájú nyelv lévén - nem tette lehetővé többek között a tisztább objektum-orientált programozást, a memóriacímek helyett a biztonságosabb referenciák használatát. [7]

- A formális nyelvek kulcsszavakból állnak. A természetes nyelvek több építőelem-ből tevődnek össze: fonémák (hangok, betűk), morfémák (szótövek, toldalékok), szavak, mondatok, bekezdések, szövegek.
- A természetes nyelvek fejlődhetnek spontán, emberi generációról generációra va-lamint tudatos módon (például nyelvújítás) egyaránt. A formális nyelvek alakulá-sát egy tervezési fázis előzi meg, ekkor a nyelv szabályrendszerét lefektetik, tehát csak és kizárólag tudatos, mesterséges beavatkozással lehet megreformálni őket.
- Az ember által is beszélt természetes nyelvek esetén a használt szavak hangsú-lyozásának, hanglejtésének, valamint a beszéd hangerejének is jelentésmódosító ereje lehet, a formális nyelvek esetében hangsúlyról egyáltalán nem beszélhetünk.

[15] [14] Ezekből következően minden programozási nyelv formális nyelvnek számít.

1.2. Jelenleg népszerű programozási nyelvek

2022-ben a legnépszerűbb programozási nyelveknek számítanak (a teljesség igénye nél-kül):[47][13]

1. JavaScript

- 1995, *Brendan Eich* fejlesztette a webböngészési funkcionalitások kibővítése végett.
- web-, játék-, valamint mobilfejlesztésre egyaránt használják
- webszerverként is tud funkcionálni (Node.js)

2. Python

- 1991, *Guido Van Rossum* tervezte annak érdekében, hogy olvashatóbb és nagyobb kifejezőerővel rendelkező kódok készülhessenek, a szintaktikai sza-bályok helyett a kód működésére tudjanak a programozók koncentrálni
- backend-fejlesztés
- automatizálás
- web scraping¹
- Data Science²

¹ Információgyűjtés eszköze, amely lehetővé teszi, hogy automatizált módon (kód segítségével) bizonyos weboldalakról tetszőleges adatokat (például posztokat, közelgő eseményeket) letölteni.

² Az informatika, a matematikai statisztika és az üzleti elemzés metszetében álló tudományág, amely adatok összegyűjtésével, ezek elemzésével foglalkozik annak érdekében, hogy a vállalatok jobb üzleti döntéseket tudjanak meghozni ezek segítségével. Forrás: [10]

3. HTML

- webdokumentumok kezelése: JSON, XML, SVG
- weboldalak statikus (állandó) részeinek fejlesztése

4. CSS

- weboldalak formatervét, kinézetét, stílusát alakítja ki
- HTML mellett hívják segítségül

5. Java

- 1995, Sun Microsystems fejlesztése, alapötlet: olyan eszközök vezérlése, amelyek elérnek egy kézben
- E-kereskedelem
- Financial Technology: pénzintézetekkel, tőzsdékkal, számlázással kapcsolatos szoftvereket jellemzően ezen a nyelven fejlesztik
- a megírt kódok futtathatóak különösebb átalakítás nélkül az elterjedtebb operációs rendszereken (a kód hordozható, platformfüggetlen)³

6. SQL

- 1972, *Donald D. Chamberlin* és *Raymond F. Boyce* az IBM alkalmazásában, adattáblák egyszerűbb kezelésének érdekében hozták létre
- adatbázisok kezelése, karbantartása
- Data Science

7. Go

- 2009, a Google fejlesztői alakították ki, hogy megoldják a hatalmas szoftverrendszerekkel kapcsolatos problémákat
- rendszerek, hálózatok programozása
- hang- és videószerkesztés
- Big Data⁴

8. C

³ Ez azért lehetséges, mivel .exe fájl helyett egy átmeneti .class állomány (bytecode) készül, amit egy virtuális gép (Java Virtual Machine) tolmácsolja (interpretálja) gépi kódként a számítógépünknek Forrás: [46]

⁴ Az informatika egyik tudományága, amely tömérdek mennyiségű, hagyományos számítógéppel nehezen kezelhető adatok tárolásával és feldolgozásával, ezek elemzésével foglalkozik. Forrás: [49]

- 1970-es években Ken Thompson és Dennis Ritchie jóvoltából, Assembly-nél magasabb szintű (természetes nyelvezethez közelebb álló) nyelv kialakítása volt a célja
- hardverelemek illesztőprogramjai, vezérlőkódjai
- operációs rendszerek fejlesztése
- 3D videók szerkesztése
- alacsonyabb szintű a fentebb felsoroltaknál, ezért könnyebb optimalizálni memória és futásidő szempontjából [32]

Összességében elmondható, hogy a programozási nyelvek eszközökként szolgálnak a fejlesztők kezében. Véleményem szerint minél több eszközt ismerünk, annál jobban meg tudjuk határozni, hogy az előttünk álló problémához az eszköztárunkból melyik lenne a legalkalmasabb, amellyel kényelmesen és hatékonyan tudunk dolgozni.

1.3. Milyen adatszerkezeteink vannak?

A programozási nyelvek szintaktikában ugyan eltérnek egymástól, amikor viszont adatok tárolásáról van szó, egy dologban egyetértenek: típusokra szükség van. Mit jelent az, hogy egy változót például `bool` típusúként definiálunk? Az adat típusa meghatározza, hogy

- mekkora memóriaterület⁵ kell számára lefoglalni
- a számítások folyamán hogyan kell őt értelmezni (például ha másik változónak értékül adjuk, hány bitet kell másolni)
- továbbá milyen műveletek végezhetőek vele (például egész típusú változókon értelmezhetjük a szorzás műveletét, szövegeknél ezt már nem tehetjük meg).[11]

1.4. Használt adatszerkezetek

Ahogy említettem, a programozási nyelvek döntő része típusos, ezenfelül kisebb-nagyobb különbséggel hasonló adatszerkezeteket értelmez.

- a) *elemi adattípusok*: Elemi/primitív típusokat nem tudunk további részekre bontani, csak egyben értelmezhetjük őket. Ilyen például a `double` lebegőpontos típus,

⁵ A memóriaterület mértékegysége alapértelmezetten bájtban értendő, mivel 1 bájt számít a legkisebb megcímezhető memóriaegységnek.

amely 8 bájt képes lebegőpontos számot ábrázolni. Igaz, hogy csak az első bájt-ra van mutatónk, de nincs értelme további bájtokra darabolni, és megnézni az értékeket, mivel egyben értelmezendő, a műveleteket 4 byte-on fogjuk tudni vele végezni. Primitív adattípusoknak is nevezzük őket.

Vegyük például a C# programozási nyelvet, milyen elemi típusai vannak?

	Előjeles típus	Előjel nélküli típus	Méret (bájt)
	sbyte	byte	1
a) egész:	short	ushort	2
	int	uint	4
	long	ulong	8

	Típus neve	Típus mérete (Bájt)
b) lebegőpontos:	float	4
	double	8

c) logikai: bool 1 Bájt

d) karakteres: char karakterkódolástól függ⁶

b) *összetett adattípusok*: Az összetett adattípusok elemi típusokra szedhetők szét, vagyis primitív és/vagy további összetett típusú változókból épülnek fel. Ami a adattagok vagy mezőnek nevezzük. Az összetett adattípusú változók tárolásához szükséges memóriaterület kiszámítható az adattagjainak összegével.

C#-ban a **struct** és a **class** kulcsszavakkal tudunk összetett típusokat definiálni.

1.5. Algoritmusok

Adatokat tárolunk, és ezt tesszük azért, mert tervünk van velük, azaz valamit szeretnénk velük kezdeni. Az adatszerkezeteken végzett véges számú elemi lépéssorozatot algoritmusnak nevezzük. Az adatszerkezetek algoritmusok nélkül lényegében olyanok, mint a matematikai műveletek operátorok nélkül, végül – ha már a természetes nyelveket is említettem – mint a főnevek igék nélkül.

2. fejezet

Marshalling

2.1. Kommunikáció adatszerkezeteken keresztül

A *Marshalling* egy olyan folyamat, amely összetett típusok átalakítására szolgál, hogy egy nyelv adatszerkezetét a másikkal megértessük. Magyar fordításával nem találkozunk ennek a kifejezésnek, de leginkább talán az 'átalakítás' szóval tudjuk leírni, ami adatszerkezetek esetében annyit tesz, hogy más nyelv által is értelmezhetővé tesszük, kevésbé hagyatkozunk az adott nyelv különlegességeire.[41]

A kód további portolhatósága, újrahasznosíthatósága végett megéri szabványos formátumokon keresztül kommunikálni, mint azt tesszük API-k¹ vagy konfigurációs fájlok esetében, ilyenek például az általam használt JSON- vagy XML-formátumok, hogy más felületekre való költöztetés esetén kompatibilitási probléma többé már ne merülhessen fel.

A Marshalling primitív típusok esetén abszolút működőképes, összetett adatszerkezetekre, viszont a programok átültethetősége végett érdemes szabványos formátumokkal kommunikálni. Ha ezt elfogadjuk, akkor fontos, hogy a szerializáció és deszerializáció folyamataiba is betekintést nyerjünk.

2.2. Szerializáció

A szerializáció az a folyamat, amikor valamilyen adatszerkezetet bájtok folyamára² alakítunk, hogy. Mivel az adatok valamilyen elgondolás szerint bitekként vannak kódolva

¹ Az Application Programming Interface utasítások, szabványok és metódusok halmaza, amely leírja a kommunikációt más, külső szoftverek részére. Az API-k lehetőséget biztosítanak két vagy több szoftver közötti adatok cseréjére, valamint adatokon végzett műveletek végrehajtására úgy, hogy annak mikéntjéről az API írója gondoskodik. Másként fogalmazva: az API a szerver azon része, amely felelős a kérések feldolgozásáért és kiszolgálásáért. Forrás: [29]

² A bájtfolyam angolul byte stream néven ismert.

a memóriában, ezért szükségünk van a serializáció inverz műveletére³: ez a deserializáció, amely folyamán az objektumot leíró bitek a programban értelmezhető, kezelhető adatokká alakulnak. Az általunk készített szoftverben JSON, valamint XML formájában mutatunk példát az adatok (szöveges) serializálására. Ennek megfelelően egy string is lehet érvényes formátum, de nem feltétlenül muszáj ilyen költségesen leírni objektumokat. A folyamatnak létezik már egy sokkal hatékonyabb módja is, mint ezt látni fogjuk a GRPC esetében a 3.3.1 fejezetben.

Abszolút jogosnak tartom felvetni azt a kérdést, hogy a programok nem eleve bitek sorozatát kezelik? Ha igen, akkor mi értelme ezt az adatfolyamot még egyszer szintén bitek sorozatává alakítani egy teljesen más eljárás mentén?

Az objektumok tárolásának módját az adott nyelvhez írt, aktuális verziójú fordítóprogram, az operációs rendszer, valamint a processzor kezeli. Ha ezek közül bármelyik változik, az adattárolás formátuma ezzel együtt dinamikusan átalakul. Egy objektum serializált változatban statikus, állandó, kód által meghatározott formátumú, amit több programnyelv is képes értelmezni és feldolgozni. [4]

2.3. Marshalling és serializáció

A Marshalling egy olyan folyamat, amely hidat teremt a felügyelt és felügyelet nélküli kódok között, lásd: 2.5. A Marshalling felelős az üzenetek átviteléért managed környezetből unmanaged környezetbe, és ugyanezért visszafelé is. Ez a CLR egyik alapvető szolgáltatása. Mivel az unmanaged típusok közül soknak nincs is párja a managed környezetben, így létre kell hozni konvertáló függvényeket, amelyek oda és vissza átalakítást végeznek az üzeneteken. Ennek megvalósított folyamatát nevezzük Marshallingnak. [42]

2.4. Adatok konvertálása

2.4.1. Egész és valós számok, logikai változók

A primitívek közül numerikus értékek esetében egyszerűbb a Marshalling, mivel ezek minden nyelvben gyakorlatilag ugyanúgy vannak értelmezve. Egyszerű adattípusok azok, amelyek nem tartalmazzak más adattípusokat. Ezek az alapjai minden más típusnak. Példák a menedzselt primitív szám típusokra: `System.Byte`, `System.Int32`, `System.UInt32`, és `System.Double`. [28]

³ Az eredeti művelet hatását visszafordító, visszavonó.

2.4.2. Szövegek

A szöveges unmanaged típusok Marshalling-folyamata bonyolultabb, mint a numerikusoké, mert ezek külön bánásmódot igényelnek.

Az ANSI és a Unicode két olyan karakterkódolási szabvány, amelyek a legelterjedtebbek. Az ANSI-hoz képest a Unicode számít újabb kódolásnak, amelyet a modern rendszerek használnak. Amikor a számítógépek világszerte elterjedtek, nyilvánvalóvá vált, hogy az ANSI képtelen minden nemzet különböző karaktereit (példának okáért a magyar nyelvben található ékezetes betűket) kódolni, mivel a lehetséges variációk száma elfogyott, ezért az Unicode-szabványok (ide tartoznak az UTF-8, UTF-16, illetve UTF-32 néven ismert kódolások) váltották fel az ANSI-szabványt.

Az ANSI legnagyobb hátránya, hogy a használt nyelvtől/régiótól függően több úgynevezett kódlapot foglal magában. Amennyiben az összes számítógép ugyanazt használja, abban az esetben nincs probléma, de ha a kódlapok eltérnek, akkor a leírt szövegek értelmezhetetlenné válnak, és bizonyos esetekben programhibához is vezethetnek. Használatuk ebből következően jelenleg már nem javasolt. [16]

A stringek alapértelmezetten BSTR-típusként (Unicode-szabványú karakterként) kerülnek fogadásra a .NET-keretrendszerben. Én a biztonság kedvéért a DLL-ben ettől függetlenül is jelzem a Marshaller számára [`MarshalAs(UnmanagedType.BStr)`]-attribútum használatával.

A stringek marshalling-folyamata felügyelet nélküli (unmanaged) kód esetében így működik: egy úgynevezett `MarshalAsAttribute`-attribútumot fűzhetünk a string paraméterek, valamint visszatérési értékek elé, hogy felkészítsük a marshallert, hogy pontosan milyen típusú stringet kell várnia. Több `UnmanagedType`-érték is megadható a karakterláncok fajtájától függően.[19]

Ezek közül hármat mindenképp érdemes megemlíteni:

- `UnmanagedType.BStr` (alapértelmezett) Előre meghatározott hosszúságú, Unicode-karakterkódolású szöveg található a túloldalon.
- `UnmanagedType.LPStr` Egy pointer ANSI-karakterekből álló tömbre, amelyet a nullkarakter (`\0`) zár.
- `UnmanagedType.LPWStr` Egy pointer Unicode-karakterekből álló tömbre, amelyet szintén a nullkarakter zár.

Ennek gyakorlati alkalmazása C#-ban a következő, általam készített példaprogram kódrészletén megfigyelhető:

2.4.3. Rekordok

A rekordok már az összetett adattípusok kategóriájába tartoznak, amelyek primitív és/vagy összetett adattípusokból épülnek fel. Ilyen például egy osztály (*class*) vagy egy

```
//ha paraméterben van referenciaként átadva WideChar (Delphiben)
[DllImport("MyDLLplus.dll", CallingConvention = CallingConvention.StdCall, CharSet = CharSet.Unicode)]
public static extern byte DBConnect1(string inputString, [MarshalAs(UnmanagedType.BStr)] out string outputStr);

//ha a visszatérési érték PWideChar (Delphiben)
[DllImport("MyDLLplus.dll", CallingConvention = CallingConvention.StdCall, CharSet = CharSet.Unicode)]
[return: MarshalAs(UnmanagedType.LPWStr)]
public static extern string DBConnect2(string inputString);
```

2.1. ábra. Példa két metódusra, amelyben stringeket használunk.

struktúra (*struct*) – C++ nyelvben megtalálható még esetleg a *union* is –, amelyek magukban foglalnak egyszerű vagy egyéb összetett típusokat. Az alábbi C nyelvű kód-részleten keresztül szemléltetem, hogy hogyan is néznek ki a gyakorlatban az összetett típusok. Az általam létrehozott `ListaElem` nevezetű struktúra két mezőt tartalmaz: egy primitívet⁴, valamint egy összetett típust, ami itt történetesen szintén `ListaElem` típusú, de bármilyen más rekordtípust tartalmazhatna.

```
struct ListaElem
{
    uint8_t ertek;
    struct ListaElem* kovetkezo;
};
```

2.2. ábra. Példa egy rekord definíciójára

Lévéen összetett típusról van szó, gondolhatjuk, hogy a struktúrák marshallingolása ebből fakadóan nehezebb folyamat, és ez minden bizonnyal így is van. További fejtörést okozhat például az alábbi ábrán látható Delphiben deklarált rekord típus felépítése C# nyelvben. A probléma ebben az esetben az, hogy míg Delphiben értelmezve van a *unionok*⁵ használata, C# tekintetében már ez nem opció.

A rekordok szempontjából inkább a szerializáció a nyerő stratégia, tehát ezeket az egységeket átalakítjuk egy bájtalapú adatfolyamra (*streamre*), amely tárolható, könnyen átküldhető valamilyen csatornán⁶ keresztül, és a másik nyelv számára is át-

⁴ Az `uint8_t` C-ben a `char`, azaz a `byte` típussal ekvivalens, 1 bájtban tárolt, előjel nélküli egész értéknek felel meg.

⁵ A *union* egy olyan adatszerkezet, amelyben bizonyos mezőkből vagy az egyik vagy a másik kerül érvényesítésre attól függően, hogy az adott rekord milyen tulajdonságokkal rendelkezik. A példában ha az eszköz – azonosítójából fakadóan – lámpa (vagy nyíl), akkor a `vilrgb` és `nilmeg` mezők kerülnek érvényesítésre, amennyiben viszont hangszóró, akkor a másik kettő, a `handrb` és `handtbp` mezők értékére vagyunk kíváncsiak, a két-két mező ugyanazon a memóriaterületen tárolódik, tehát egyrészt memóriát tudunk megspórolni azzal, hogy egyszerre csak az egyiket használjuk, másrészt az osztályok öröklődését helyettesíthetjük *unionok* segítségével. Forrás: [34]

⁶ Csatorna alatt érthetünk akár egy XML vagy JSON formátumú fájlt, akár egy stringet, akár valami más koncepción alapuló bájtflowot is, mint például a Protocol Buffers esetében.

```

LISELE = packed record
  azonos: Word;
  case Integer of
    1:
      (
        vilrgb: HABASZ;
        nilmeg: Byte;
      );
    2:
      (
        handrb: Byte;
        hantbp: PHANGL;
      );
  end;

```

2.3. ábra. Példa egy union típus definíciójára. Forrás: SLDLL

alakítható a maga nyelvi sajátosságainak megfelelően (más szóval: kódolható és dekódolható). Látni fogjuk, hogy a projektben én ezt úgy oldottam meg,

2.5. Managed és unmanaged kód közötti különbség

Először is fontos tisztázni, hogy a C# szemszögéből nézve a *Unmanaged Code* (nem felügyelt kód) elnevezést a .NET-keretrendszer mindenféle külső komponens megbélyegzésére használja, amelyet nem a .NET futtatókörnyezete felügyel és vezérel. Ettől még ezek lehetnek jó kódok, csak szimplán a Common Language Runtimenak nincs közvetlen hatása ezek működésére: a memóriacímeket közvetlenül lehet kezelni, felülírni, így bizonyos esetekben olyan memóriaterületre is hivatkozhat egy változó, amelyet az operációs rendszer nem a program részére foglalt le, ezt **segfault**nak nevezzük⁷ [22]. A Common Language Runtime használatával fejlesztett kódot kezelt vagy felügyelt – managed – kódnak nevezzük. Más szóval, ez az a kód, amely a .NET futtatókörnyezete által végrehajtásra kerül. A menedzselt kód futási környezete számos szolgáltatást nyújt a programozó számára: ilyen a kivételkezelés, típusok ellenőrzése, a memória lefoglalása és felszabadítása, így a Garbage Collection⁸, és így tovább. A fent említett szolgáltatások a fejlesztőket szolgálják, hogy biztonságosabb és optimálisabb kódot készíthessenek. [42]

A felügyelet nélküli kód ennek pontosan az ellentéte: pointereket kezelhetünk a kódban, ezeket tetszésünk szerint lefoglalhatjuk, felszabadíthatjuk, megváltoztathatjuk a pointer értékét (azaz más területre mutathatunk), viszont ilyen típusú kódok növelhe-

⁷ Másnéven *access violation* hibának is nevezik, a Delphi inkább ezzel a kifejezéssel írja le a hibát.

⁸ A Garbage Collection, azaz szemétygyűjtés egy automatikusan végbemenő optimalizálási folyamat, amely során futásidő közben felszabadulnak olyan memóriaterületek, amelyek a kód korábbi részén lefoglalásra kerültek, azonban a program későbbi szakaszban már egyáltalán nem történik hivatkozás rájuk.

tik alkalmazásaink teljesítményét, mivel az extra ellenőrzések ki vannak kapcsolva a kód lefutásának idejére (például egy tömb túlindexelését vizsgáló algoritmus). A nem biztonságos blokkokat tartalmazó kódot az `AllowUnsafeBlocks` fordítói opcióval kell lefordítani.

Amikor eszközöket vezérlő kódrészleteket szeretnénk C#-on keresztül hívni, legyen ez C++ vagy éppen esetünkben Delphi nyelven készítve, egyszerűen megkerülhetetlen a felügyelet nélküli kódok futtatása, mivel a C#-nak ezekre ráhatásai nincsenek, nyelvi korlátokba ütköznénk, ha lámpákat és nyilakat kéne vezérelnünk C#-forráskóddal. A .NET úgy áll ezekhez a kódokhoz, hogy „megengedett, de nem ajánlott” kategóriába sorolja őket, nekünk annyit kell tennünk az ügy érdekében, hogy minél kevesebbszer hagyatkozzunk az unmanaged kódrészletekre. [43]

2.6. Az ellenőrzött kódok előnyei és hátrányai

- A futtatott kód biztonságosabb, erről ellenőrző algoritmusok gondoskodnak (például ilyen az *array boundaries check*, ami a tömbök túlindexelését vizsgálja).
- A szemétygyűjtés automatikusan lezajlik, ezért nem is kell memóriaszivárgástól tartanunk.
- A dinamikus, azaz futásidejű típusellenőrzés biztosítva van.

Átokként és áldásként is felróható, hogy nem enged direkt ráhatást memóriacímekre: hogy a lefoglalások és felszabadítások mikor, a szekvenciának mely pontjain történnek meg, arról nem tudunk konkrét információkat, mivel a Garbage Collector ezt elrejtí előlünk, a program bizonyos pontjain csak sürgetni tudjuk, hogy az optimalizálást előbb végezze el.

Ami ténylegesen hátrányként említhető, hogy nem enged hozzáférést alacsonyabb szintű részletekhez, így különböző mikrokontrollerek, hardverelemek vezérlésének szemszögéből kiindulva a programozás ezen módja nem tekinthető opciónak.

2.7. A Platform Invoke működése

A managed és unmanaged kódok közötti adattovábbítást az úgynevezett Platform Invoke (röviden PInvoke) végzi. A PInvoke-keretrendszer a projekt szempontjából egy fekete doboznak (black box) számít, mivel nem ismerjük ennek megvalósítási módját, ezért mindenképp érdemes körüljárunk, hogy mi történik a háttérben, amikor a `[DllImport]`-attribútumot rátesszük egy-egy metódus szignatúrájára. Induljunk ki egy konzolos alkalmazásból, amely egy felügyelet nélküli (unmanaged) Win32-eljárást hív meg: egy `Sleep`-metódust, amelyet egy úgynevezett `kernel32.dll`-állományban lett

```

class Program
{
    [DllImport("kernel32.dll")]
    static extern void Sleep(uint dwMilliseconds);

    static void Main(string[] args)
    {
        Console.WriteLine("Press any key ... ");

        while (!Console.KeyAvailable)
        {
            Sleep(1000);
        }
    }
}

```

2.4. ábra. Példa egy külsős, azaz PInvoke-eljárás definíciójára és használatára

Forrás: [44]

definiálva, meghirdetve és implementálva ???. Ha ezt a kódot megfuttatnánk, programot két metódus írta le: az egyik a `Program.Main`⁹, a másik a `Program.Main` törzsében meghívott DLL-ből érkező `Sleep`-eljárás, mindkettő IL-kódra fordul.

A .NET-keretrendszer 4-es verziója óta (projektünkben 4.7.2-es verziót használtam a DLL elkészítésére) minden PInvoke-kal hívott metódust köztes nyelvre fordítanak, és Just in Time kerül lefordításra a processzor-specifikus futtatható kódra.

A következő fogalmak kifejtésre szorulnak:

1. **Call Stack:** A Call Stack (hívási verem) információkat tárol a számítógépes program aktív (meghívott) függvényeiről.¹⁰ Bár a hívási verem karbantartása fontos a legtöbb szoftver megfelelő működéséhez, a részletek nem láthatók, magas szintű programozási nyelveken ráadásul automatikusan működnek. Számos processzor utasításkészlete eltérő utasításokat tartalmaz a programverem kezelésére. Amennyiben a Call Stack üressé válik, azt mondhatjuk, hogy kiléptünk a programból, mivel a Main-függvény is visszatért hívási helyére, azaz a vezérlés az operációs rendszerhez kerül. [33]
2. **Call Frame:** Olyan adatszerkezetek, amelyek az alprogramok állapotára vonatkozó információkat tartalmazzák: változók, visszatérési típus, visszatérési címe. Minden egyes keret egy olyan függvényhívásnak felel meg, amely még nem tért vissza értékkel. Ha például egy `DrawLine` nevű metódus éppen fut, amelyet a

⁹ A `Program.Main` a program belépési pontja C# esetében, innentől kezdődik elkészített kódjaink futtatása. Lényegében ha a futtatást mappákra vetítenénk le, ő számítana a gyökérkönyvtár (root directory), amiből nyílhatnak további könyvtárak.

¹⁰ Végrehajtási veremként, programveremként, vezérlő veremként, gépi veremként is találkozhatunk a fogalommal, ezek mind ugyanazon jelentéssel bírnak a fejlesztők körében.

DrawSquare hívta meg, akkor a Call Stack tetejére a DrawLine-metódus tulajdonságait összefoglaló hívási keret kerül. Amikor a metódus lefutott, azaz visszatért a hívás helyére, a Call Stack tetejéről törlődik a metódusnak létrehozott keret. A Call Stack tehát Call Frame elemekből épül fel. [33]

3. **CLR:** A Common Language Runtime .NET-keretrendszer futtatókörnyezete. A fejlesztett kódot, amely a CLR fordítóján megy keresztül, felügyelt (managed) kódnak nevezzük. [20]
4. **Just-In-Time-fordítás:** A Just-In-Time-fordító .NET-ben a Common Language Runtime (CLR) része, amely a .NET programok végrehajtásának kezeléséért felelős, függetlenül a .NET programozási nyelvtől. A nyelvspecifikus fordító a forráskódot a köztes nyelvre alakítja át. Ezt a köztes nyelvet aztán a Just-In-Time (JIT) fordítóprogram alakítja át gépi kóddá. Ez a gépi kód specifikus arra a számítógépes környezetre, amelyen a JIT-fordító fut. Előnyei, hogy egyrészt gyorsítja a kód futtatását, másrészt segítségével platformfüggetlen C#-kódok készíthetők. [8]

Amikor a CLR találkozik egy PInvoke metódussal, egy hívási keretet (Call Frame) tárol a Call Stackre (InlinedCallFrame), amely - többek között - a nem menedzselte függvény címét tartalmazza, mielőtt meghívna a tényleges.

A csonk viszont lekéri ezt a a `StubHelpers.GetStubContext()` segítségével, és meghívja a nem felügyelt függvényt. [44] [18]

2.8. Memóriakezelés az InterOp marshaller segítségével

Az Interop marshaller a .NET-keretrendszer egyik komponense, amely a managed adat-típusok unmanaged típusokká történő konverziójáért felelős. A memóriakezelést illetően az Interop marshaller biztosítja, hogy a memória helyesen kerül lefoglalásra, és felszabadításra a konverzió folyamatában, különösen, ha nem felügyelt kóddal dolgozik. Amikor felügyelt objektumokat ad át nem felügyelt kódnak, az Interop az objektumot mély másolással¹¹ hozza létre, hogy a nem felügyelt kód a managed objektum befolyásolása nélkül módosíthassa az objektumot.

¹¹ A mély másolás (angoul deep copy) azt jelenti, hogy objektumonként a referencia szerint tárolt mezők is klónozódnak, úgyhogy két objektum között egyáltalán nem lehet közös referencia. Ennek ellentéte a shallow copy, azaz a sekély klónozás, amelyben a tárolt objektumok memóriacíme egy az egyben átmásolásra kerül, de ekkor egy objektum ilyen típusú mezőjének változása a klónban ugyanazt a változást eredményezi.

Amikor viszont nem felügyelt objektumokat adunk át a felügyelt kód részére, az Interop marshal egy sekély másolatot hoz létre, így a felügyelt kód hozzáférhet a memóriához. Ez azt jelenti, hogy írhatja és olvashatja egyaránt ezen változók értékeit.

Fontos megjegyezni, hogy a memóriakezelést az Interop Marshaller automatikusan elvégzi, így a fejlesztőknek nem kell aggódniuk memóriaszivárgás miatt. Bizonyos esetekben azonban szükség lehet a használt memória explicit módon történő felszabadítására. [25]

3. fejezet

Elosztott rendszerek

Az elosztott rendszerek lényege, hogy van egy alkalmazás, amivel különböző kliens-programok (ügyfelek) kommunikálhatnak, ez a szerveralkalmazás (másnéven host vagy kiszolgáló), amely legtöbb esetben egy másik számítógépen fut, amely számítógép ráadásul egy másik hálózat tagja, tehát a két gép közötti adatátvitel internetkapcsolat segítségével valósítható meg.

Az kliens és a szerver kommunikációja kétirányú: az ügyfelek többnyire kéréseket küldenek a kiszolgáló valamely erőforrásának (adatbázis) eléréséhez, a szerver is küld a kliensprogram részére üzeneteket, tájékoztatást hibaüzenetről, a végrehajtott művelet sikerességéről, annak eredményéről, és így tovább.

A szerveralkalmazás is fogadhat bizonyos adatokat a kliensektől, ezek lehetnek bejelentkezési adatok vagy éppen a felhasználó által használt kliensprogram verziószáma, elavultabb verziók esetén akár figyelmeztetheti is a felhasználót, hogy telepítse a program egy frissebb változatát. [3]

Kliens-szerver-kommunikáción alapuló alkalmazásokat különböző módokon építhetünk fel, amelyek a témám szempontjából csak annyiból fontosak, hogy például szolgáljanak programozási nyelvek közötti kapcsolatteremtés alkalmazási lehetőségeire.

3.1. Gondolataim a streamalapú kommunikációról

Ebben a megközelítésben a kliens és szerver kódjának nyelve megegyezik, a téma szempontjából már ez is egy tanulsággal szolgál: kell egy közös nyelv, egy szerződés a két fél között, amelytől egyik fél sem térhet el¹: a streamalapú kommunikáció ezt az alábbi módon valósítja meg: szövegesen eljuttatja a szerver számára a végrehajtani kívánt metódus nevét és paramétereit.

Például egy kliensalkalmazásban elküldhetjük az alábbi üzenetet a streamen keresz-

¹ Amennyiben valamelyik fél eltér a meghatározott szabványtól, a kommunikáció nem fog létrejönni, a kliens és a szerver nem fogja érteni egymást.

tül: *"ADD/2/3"*, ezt a szerver a várakozás állapotában megkapja, rá is illeszti az üzenet első tagját – esetünkben ez az *"ADD"* – az általa ismert parancsokra, és amennyiben ismeri az *"ADD"* parancsot, meghívja rá saját *Add(int a, int b)*-függvényét, majd egy hasonló stream üzenetet küld vissza a kliens számára: *"OK/5"*. [35]

Láthatjuk, hogy van hasonlóság a küldött üzenetek között, egy szabvány, ami leírja a kommunikáció formáját. Elméletem szerint ez már önmagában nevezhető egy közös nyelvnek a kommunikációban résztvevő két fél között.

A szerver – így a kliens is – ismeri a következő halmaz elemeit:

$$\mathbb{A} = \{ "ADD", "SUB", "MUL", "DIV", "EXIT" \}$$

Ezeket véleményem szerint bátran nevezhetjük a közös nyelv **kulcsszavainak**, (amelyek használatával a kliens a távoli számítógép implementált metódusait hívhatjuk meg), és a résztvevő feleket ezekre feltétlenül fel kell készítenünk, hogy ezen parancsok meghívási módja, tehát az üzenetküldésre használt nyelv **szintaxisa**, valamint a várható eredmény ismert legyen.

Ha továbbgondoljuk, a nyelv szemantikája is megadható: tegyük fel, hogy az előbb felsorolt parancsok használatához szükség van bejelentkezésre. Bejelentkezik

$$"LOGIN|username|password"$$

üzenettel a szerverre, amely eldönti, hogy a bejelentkezési adatok passzolnak-e az általa eltárolt felhasználói rekordok bármelyikével, amennyiben igen, bejelentkezteti a felhasználót a szerverre. Ekkor már a többi parancs is megnyílik a számára, a *"LOGIN"*-parancs letiltásra kerül. Ha a bejelentkezést követően a felhasználó a

$$"LOGIN|username|password"$$

parancsot ismételten kiadná, kapna a szervertől egy *"ERROR|ALREADY_LOGGED_IN"* üzenetet.

Szintaktikailag² ugyan helyes parancsot adott ki a felhasználó – azaz az általa futtatott kliensprogram –, de már a parancs meghívása ebben a kontextusban (ebben a párhuzamban kontextusnak számíthatjuk a sessiont)³ már egyszer megtörtént, így a

² **Szintaxis:** A szavak és mondatok helyességét vizsgáló tudományág. Programozásban az elgépelt kulcsszavak, azonosítók, az idézőjelek és zárójelek helytelen használata, és így tovább. A Chomsky 2-es típusú (kontextustól független) nyelvtanok leírják a legtöbb programozási nyelv szintaxisát.

³ Egy többfelhasználós rendszerben munkamenetnek (session) nevezzük azt az időszakot, ami eltelik a felhasználó be- és kijelentkeztetése között, ekkor az szabadon végezheti a dolgát, nem kell minden egyes funkció használatához bejelentkeznie.

megkapott hibaüzenetben tulajdonképpen egy *szemantikai hibáról*⁴ kap tájékoztatást a felhasználó. [31]

3.2. RESTful alkalmazások

A szerver-kliens-architektúrák megvalósításának egyik legnépszerűbb módja egy RESTful alkalmazás készítése. A szerver különféle erőforrásai (adatbázisban lévő táblák, az ezeket módosító függvények) különböző Unified Resource Identifiers (URI) címeken keresztül érhetőek el. A kliensnek elegendő ezen URI-címek valamelyikét meghívni, a hívással egy kérést intéz a szerver felé, majd az valamilyen szabványos szöveges formátummal – ilyen például a JSON is – képes visszaküldeni a kérés eredményét a kliens-program számára.

3.3. Google RPC és a Proto-nyelv

A Google RPC, röviden gRPC a Google jóvoltából készült nyílt forráskódú RPC-keretrendszer. Remote Procedure Callnak⁵ nevezzük, amikor A processz meghívja B -nek valamely meghirdetett szolgáltatását, így B a kért művelet implementációja szerint elvégzi, majd A részére visszajuttatja az általa kért művelet eredményét. Így A -nak nem kell törődnie a végrehajtott algoritmus részleteivel, ennek implementációja és futtatása B részére delegálódik. Ez lehetőséget teremt arra, hogy bizonyos kódrészleteket, implementációkat egy másik számítógépre, egy szerverre helyezzünk át, ettől lesz a hívás "távoli".

Hogy az RPC-t jobban megértsük, gondoljunk egy távirányítóra: a távirányítóval képesek vagyunk távolról vezérelni a televíziót, be- és kikapcsolhatjuk, csatornát váltathatunk a segítségével, változtassunk annak hangerején, és így tovább. A távirányító a televízió azon tulajdonságait tudja elérni, amelyek számára "meg vannak hirdetve", azaz amely gombokra reagál a tévékészülék. A tévé által meghirdetett szolgáltatásait meg tudjuk hívni távirányítón keresztül. A "távoli hívás" segítségével elértük, hogy ne kelljen minden alkalommal fizikailag közel lennünk a készülékhez, amikor annak beállításain módosítani kívánunk. Ugyanakkor a távirányító használata alternatív megoldásként is szolgál olyan esetekre, amikor fizikai interakció nem vagy nehezebben kivitelezhető

⁴**Szemantika (jelentéstan):** A mondatok jelentésének vizsgálata egy kontextuson belül. A programozási nyelvek terén ez azt jelenti, hogy kifejezéseket vizsgálhatunk, hogy annak az van-e értelme az adott kontextuson belül. Például amikor egy 'i' nevű változónak növeljük az értékét ($i = i + 1$ vagy $i++$), viszont 'i' korábban nem volt definiálva, akkor *szemantikai hibáról* beszélünk. A Chomsky 1-es típusú (kontextusfüggő) nyelvtanok képesek leírni a legtöbb programozási nyelv szemantikáját.

⁵ magyarul: Távoli eljáráshívás

(például meghibásodott a nyomógomb vagy túl magasan helyezkedik el a televízió).

A gRPC-t számos programozási nyelv támogatja, a teljesség igénye nélkül ezek a Java, C#, C, C++, Kotlin, Python és PHP-nyelvek. Még Delphiben is létezik egy külső komponens, amit a projekthez hozzáadva használhatjuk a gRPC nyújtotta szolgáltatásokat. [38]

A keretrendszer működtetője az úgynevezett *Protocol Buffers*, amely nyelv- platformfüggetlen adatcserét biztosít. A gRPC-ben ennek a segítségével teremthetünk kapcsolatot különböző vagy azonos programozási nyelven készített alkalmazásaink között, egy szerveralkalmazáshoz különféle platformokra írt kliensprogram is kapcsolódhat, mivel a kérések és válaszok nyelvezete közös, szabványos.

Ami weboldalaknál a HTML és a JSON-formátum, az a gRPC esetén a Proto-nyelv, ami átjárást biztosít akár más nyelven írt programok részére is. Amely nyelv képes implementálni a gRPC-t, a Proto-nyelvből le tudja gyártani maga forráskódját, valamint a forráskódjából is generálható a Proto-formátum, az alkalmas ezen a nyelven keresztül összekapcsolódni más, ugyanezt a keretrendszert alkalmazó szerverprogrammal is. A Proto-nyelv választott témám szempontjából kruciális, mivel kifejezetten erre a célra lett kitalálva, hogy programozási nyelvek felett álljon, ezért úgy gondolom, érdemes tovább vizsgálnunk a nyelvben rejlő lehetőségeket.

Miért kell ehhez egy külön nyelv? Nem lehetne maradni a jól bevált JSON-nél? A Proto-nyelv további előnyökkel jár, amelyeket sem a JSON, sem az XML, sem bármilyen más szerializált formátum nem tud biztosítani: az adatszerkezeteket szigorúan típusosan írja le.

Ezenkívül nemcsak adatok, hanem szolgáltatások leírására is egyaránt alkalmas a Proto-nyelv, ezért is érdemes az RPC ezen változatát használni, mivel nagyobb rugalmasságot biztosít, mint egy átlagos szerializált formátum.

```
service Adopt {  
    rpc Login(User) returns (SessionID);  
    rpc Logout(SessionID) returns (Result);  
    // ...  
}  
  
//bejelentkezéskor user ezt kapja, ezt használjuk a felhasználó kiléptetésére  
message SessionID{  
    string id = 1;  
    string username = 2;  
}  
  
//CRUD-műveletek visszajelzése szöveges formában  
message Result{  
    string response = 1;  
}  
  
//bejelentkezéskor ezt küldi a kliens a szervernek lekérdezésre  
message User{  
    string name = 1;  
    string passwd = 2;  
    bool isAdmin = 3;  
}
```

3.1. ábra. Beadandó projektben készített .proto állomány (részlet)

Lényegében elég a fentebb látható .proto kiterjesztésű fájlt elkészítenünk, ennek környezetét, a kliens- és szerveroldali stubok forráskódjának vázát az adott nyelv sza-

bályrendszere szerint képes lesz legyártani ebből. Ennek lehetősége a legtöbb RPC-keretrendszerénél nem áll fenn.

Mint azt említettem, Proto-nyelvben a változókat csak típussal együtt vehetünk fel⁶, osztályokat `message`, a meghívható metódusokat a kifejezőbb `rpc` kulcsszóval látja el. Mint láthatjuk, a mezők nevéhez 1-től kezdődően számokat rendelünk, ez a szeri-alizációhoz szükséges. Binárisan ez úgy fog kinézni, hogy a mező azonosítóját annak típusával kombinálják, ezzel lényegében egy mező leírásához pusztán 1 bájtnyi terület elegendő. Ha üzeneteinket úgy szervezzük, hogy azonosítókat 1-től maximum 15-ig terjedően oszthatunk ki (tehát legfeljebb 15 mezőt engedünk meg osztályonként), akkor ez a tulajdonság garantált.

Természetesen ez is a gRPC előnyeire sorolható, hogy kevesebb adatot kerül átadásra szervertől kliensig, és fordítva. Az adatokat a lehető legtömörebb bináris formátumban képes leírni és szállítani a hálózaton, a JSON-formátum ezzel szemben egy az egyben szövegesen kerül átadásra, ami jóval több adatforgalmat tesz ki.

Emellett nyugodtan kijelenthetjük, hogy ez a megoldás típusbiztonsági szempontból is előnyösebb, mivel a Proto-nyelvet használva a mezőket eleve típusokkal kötjük, így nem az érkezés helyein kell validálni a megérkezett adatokat. Szöveges szeri-alizáció esetében minden alkalommal, amikor például JSON érkezik, elsősorban ellenőriznünk kell, hogy a fogadott JSON-stringben az értékek típusai rendre megegyeznek-e az osztályban definiált mezők típusaival. Ez a Proto-nyelv esetében automatikusan teljesül, mivel a típussal kapcsolatos hibák már a küldéskor kiütköznek.

Az adatokat a lehető legtömörebb bináris formátumban képes leírni és szállítani a hálózaton, a JSON-formátum ezzel szemben egy az egyben szövegesen kerül átadásra, ami jóval több adatforgalmat tesz ki. [12]

GRPC-vel négyféle metódushívást tudunk leírni

- *Unáris hívások*: Itt egyszerű kérés-válasz-üzeneteket cserélünk. Ez Protóban úgy néz ki, hogy a szolgáltatások paramétere és visszatérési értéke is `message` típusú.
- *Kliens streamelés*: A kliens egy streamet, egy adatfolyamot (kvázi egy listát) küld paraméterben a szerver részére, a kiszolgáló pedig egy normál `message`-objektummal tér vissza.
- *Szerver streamelés*: A kliens elküld egy kérést, és a szervertől válaszként streamet fogad.
- *Kétirányú streamelés*: A kliens és a szerver is streamekben kommunikál egymással.

⁶Ezen tulajdonsága miatt a Proto szigorúan típusos nyelvnek számít.

```

service Adopt{
    // unáris hívás
    rpc Login(User) returns (SessionID);
    // szerver streamelés
    rpc ListAnimals(Empty) returns (stream Animal);
    // kliens streamelés
    rpc Adopt(stream Animal) returns (Result);
    // bidirectional / kétirányú streamelés
    rpc FilterAnimals(stream FilterAttribute) returns (stream Animal);
}

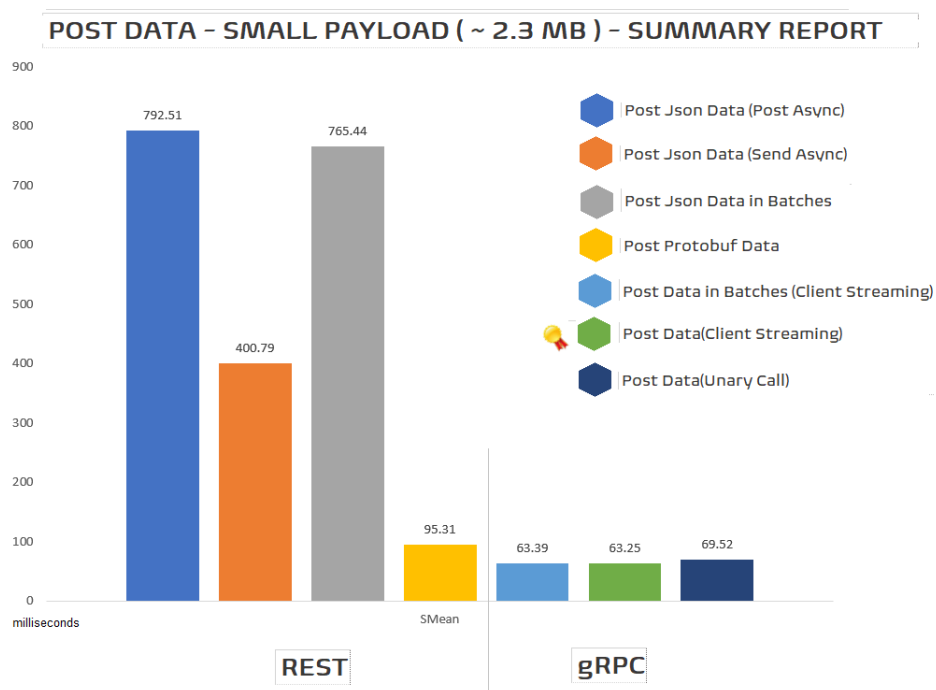
```

3.2. ábra. gRPC metódushívásainak típusai

3.3.1. Jobb a Proto a JSON-formátumnál?

Az alábbi ábrán látható, hogy a bináris szerializációt alkalmazó Proto-kérések futásidőben sokkal gyorsabbnak bizonyultak, mint a JSON-t használó REST-hívások, a kísérlet győzteseként a *kliens streamelés* került ki (63.25 ezredmásodperccel), ami körülbelül 13-szor gyorsabb, mint a leglassabb REST-módszer (792.51 ms), és legalább 5-6-szor gyorsabb, mint egy átlagos REST JSON-hívásokkal. A másik két gRPC-hívás (Unáris és kötegelt⁷ kliens streamelt hívás 63.39 ms és 69.52 ms eredményekkel) is hasonlóan teljesítettek, és pár ezredmásodperccel maradtak le az első helyezetthez képest. [1]

⁷ A *batch*, azaz kötegelt programozásban nagy mennyiségű adatot kötegelt formában dolgozunk fel. Az adatok egy bizonyos időszakban összegyűlnek, majd ezek feldolgozása egy menetben történik. Ilyen például a bérszámfejtés, ami megvárja, hogy egy munkás munkaórái összegyűljenek a hónap során, majd a hónap lezárultát követően a megadható munkabért meghatározza. Forrás:[37]

3.3. ábra. Szerializáció teljesítményének összehasonlítása JSON és Proto esetében

Forrás: [1]

4. fejezet

Szakdolgozati projektünkről

Eme dokumentum mellé készített szakdolgozati szoftverprojektemet Sipos Levente hallgatótársam részére, az ő feladatának megkönnyítésének céljából készítem. Munkánk arról szól, hogy Keresztes Péter tanár úr által Delphiben implementált metódusokat hívunk meg .NETes környezetből. A C# és Delphi programozási nyelvek összehangolása az én feladatom, az elkészült termék terveim szerint úgynevezett Helper-metódusok implementációit tartalmazó, lefordított¹ DLL-projekt lesz, amelyeket Levente az ő Windows Forms keretrendszerrel készített grafikus alkalmazásában tud meghívni. A projekt jelen állása szerint szükség volt továbbá egy úgynevezett relayDLL-re, amelyet én állítottam össze.

4.1. Miről is szól a projektünk?

Egy mentális egészségfejlesztésre használatos alkalmazást fejlesztésére vállalkoztunk 2022 szeptemberében, amely elméleti alapjait Somodi László futballedző munkásságának köszönhetjük, ezek gondolati vonulatairól titoktartási szerződésünk lévén csak nagyon érintőlegesen fogok beszámolni a későbbiekben.

A készített alkalmazásunk gyakorlatilag különböző fény- és hangjelzések kibocsátására alkalmas eszközök (lámpák, nyilak és hangszórók) vezérléséből áll, egy úgynevezett *intelligens szobában* az eredeti tervek szerint 8 eszköz (a készített program azonban tetszőleges, n darabszámú eszköz vezérlésére lett felkészítve) együttes vezérlését kell kezelünk megadott időközönként, amely időközöket egyszerűen ütemnek fogjuk nevezni. A módszer alkalmazása az intelligens szobával együtt működik teljességében.

¹ Lévéen a C# fordított nyelvnek számít, ezért az alkalmazások futtatásához/használatához az elkészült forráskódokat első lépésben futtatható állományra (gépi kódra) kell fordítani egy fordítóprogram segítségével. Ezt a folyamatot szakszóval *compilingnak* vagy *buildelésnek* is nevezzük.

4.2. Mit jelent az intelligens szoba?

Az intelligens szoba elnevezés olyan helységet takar, amelynek mind a négy falán jeledókat helyeztünk el. Ezek különböző típusú eszközök: fények, nyilak és hangok. Ezek különállón vagy együttesen jeleket küldenek, amely jelekre speciális mozdulatokat kell a foglalkoztatottnak végrehajtani. Az eltérő színek más feladatokat írnak le, mászt kell tenni piros, és szintén mászt zöld szín felvillanása esetén, ez emlékeztetheti az embert a forgalmi jelzőlámpák működésére is: minden színhez más jelentést rendelhetünk. A nyilak felvillanásának és a hangszóróból érkező különféle hangok észlelése esetén pedig irányváltásokat kell végezni.

Egy feladatsor több egymást követő ütemből áll, mely a programban azt fogja jeleti, hogy x másodperc késleltetéssel a felmért eszköz tömb elemeinek tulajdonságait (mezőit) a feladatsor aktuális ütemének megfelelően módosítjuk. Mivel minden eszközt együttesen vezérlünk, a program ütemenként az összes eszköz állapotát felül fogja írni, ezért szükségünk van egy olyan állapotra is, ami azt közli az adott eszközzel, hogy éppen semmit ne csináljon (azaz várakozzon). Ez a fényeszközök esetében egyszerűen $(0,0,0)$ RGB-színkód² közlését, míg hangeszköz esetén egy 0 dB hangerősségű tetszőleges frekvenciájú hangjelzés kiküldését fogja jelenteni. Somodi László edzővel való együttműködésünk Dr. Király Roland tanár úr jóvoltából jöhetett létre, akinek az alkalmazással kapcsolatos múltbéli tapasztalatait és ötleteit folyamatos egyeztetések, konzultációk útján tudtuk segítségül hívni.

4.3. Delphi és C# programozási nyelvek összehasonlítása

Először is érdemes leszögeznünk, hogy a továbbiakban Delphi alatt nem a fejlesztői környezetet, amely az Object Pascal nyelvvel dolgozott együtt, hanem inkább a programozási nyelvet értjük, jelenleg az Object Pascal megnevezés úgynevezett „umbrella term” formájában él tovább.³ [45] A Delphi nyelv (megjelenési éve: 1986, a Borland nevű cég jóvoltából) idősebb nyelvnek számít a C#-hoz (megjelenési éve: 2001, a Microsoft jóvoltából) viszonyítva, ebből fakadóan egy stabilabb, kiforrottabb, időtállóbb eszköznek számít a programozók kezében.

Mindkét nyelv **objektumorientált**, ami azt jelenti, hogy bizonyos, logikailag összetartozó adatokat (mezőket), valamint a rajtuk végezhető műveleteket (metódusokat) egy egységbe zárunk, ezt az egységet a továbbiakban osztálynak nevezzük. Az osztály

² Az RGB-színkódolás egy szín leírását három komponens, vörös (**R**ed), zöld (**G**reen) és kék (**B**lue) alapszínek arányától teszi függővé.

³ Az umbrella term (magyarul gyűjtőfogalom) olyan kifejezés, amely több fogalmat rendel ön-maga alá, így már fogalmak egy csoportját, kategóriáját jelenti összefoglalóan.

mezőit és metódusait különböző láthatósági szintekkel vétezzhetjük fel, ezzel tudjuk védeni az osztályunk kritikus részeit más osztályokkal szemben. Az osztályok között akár öröklődéssel, akár objektum-összetétellel viszonyokat alakíthatunk ki.

A két nyelv **erősen típusosnak** számít, mivel egy változó definiálásakor meg kell mondanunk azt is, hogy milyen típusú értékeket szeretnénk abban tárolni, a típusok már a forráskódban explicit módon megjelennek, így az adott nyelv fordítóprogramja fel van készítve a változó típusaira, amely változó hatókörén⁴ belül nem is változhat meg. Ahogy azt már korábban is említettem, a változó típusa meghatározza, hogy az értéket hogyan kell értelmezni a memóriában, a megadott típusnak mely műveletei vannak értelmezve, így például `string` típuson nem értelmezhetünk logikai ÉS (konjunkció)-műveletet.

Az elkészült kódok teljesítménye alapján is érdemes összehasonlítani a két nyelvet. Ehhez először is külön kell választanunk a fordításhoz és a futtatáshoz szükséges időt, lévén ezek fordított (nem interpretált) nyelvek, ezért ezek nem szimultán módon⁵ történnek. A Delphi fordítóprogramja azonnal gépi kódot⁶ készít, míg a C# esetében első lépésben egy köztes nyelvű⁷ kód készül, amelyet a .NET virtuális gép képes futtatni. Bár fordítási időben a Delphi-kód abszolút győztesnek tekinthető – mivel fordítóprogramja közvetlenül futtatható állományt készít –, a két nyelv segítségével készített programok futásideje közel azonos. Így megállapítható, hogy mérvadó teljesítménybeli különbséget kizárólag a fordítás folyamatában észlelhetünk.

Ha ennél is tovább megyünk, akkor a C#-nak nagy előnye származik abból a Delphivel való összevetésben, hogy aszinkron⁸ kódolási lehetőséget is biztosít, amely felgyorsítja a végrehajtást, jobban ki tudja használni a rendelkezésre álló CPU teljesítményét. A LINQ⁹ használata `yield` kulcsszóval az iterációkban biztosítja, hogy csak akkor van

⁴ Hatókör, illetve *scope* alatt a program azon részét, kontextusát értjük, amely magába foglalja az adott változót. Ezen kontextusban vizsgálva a változó "életben van", tehát a memóriában hely van lefoglalva számára, nevére vagy memóriacímére hivatkozva értékét felülírhatjuk, kiolvashatjuk.

⁵ nem egyidőben, nem egyszerre

⁶ A gépi kódban már az utasításokat is számok jelzik, ezen nyelv utasításkészlete már a számítógépben működő processzor típusától is erősen függ. Gépi kód az esetek nagy részében fordítóprogram eredménye, a hardverközeli vezérlőprogramok elkészítéséhez is inkább a magasabb szinten álló Assembly nyelvet használják.

⁷ A(z) (Common) Intermediate Language a .NET-keretrendszerben a magasabb absztrakciós szintű C# és a legalacsonyabb gépi kód között „félúton” helyezkedik el, ami még processzortól és operációs rendszertől független. A .NET Runtime futtatókörnyezete képes futtatni.

⁸ Az aszinkron programozás lehetővé teszi, hogy az alkalmazás egy időigényes folyamat futtatását háttérbe helyezze, így a programot futtató szál, lévén nem várakozik a válaszra, addig ugyanúgy képes a felhasználói interakciókat kiszolgálni. [17]

⁹ A **Language Integrated Query** (magyarul: nyelvbe ágyazott lekérdezés) egy gyűjtőfogalom a C# nyelvbe épített szintaktikai elemekre, amely elemek lehetővé teszik, hogy akár lambda kifejezésként, akár SQL-szintaxisához hasonló módon meg tudjunk fogalmazni lekérdezéseket

végrehajtva a kód, amikor ténylegesen szükség van rá (lusta kiértékelés). A delegate-ek használata szintén növelheti a C#-kódok teljesítményét, bár a Delphi is rendelkezik ehhez hasonló funkciókkal. [36]

A fejlesztés folyamán elkészített **modulokat** a különböző programozási nyelvek eltérő megnevezéseket használnak.¹⁰ A vizsgált két nyelv tekintetében is ez áll fenn: a C# **namespace**, míg a Delphi **unit** kifejezéssel illeti, a lényegük ugyanaz lesz:

1. **Elnevezések:** Mivel nagy projekteknél előfordulhat, hogy két, funkciójában eltérő osztálynak ugyanazt a nevet kellene adnunk, nem tehetnénk meg, mivel a fordítóprogram nem tudná eldönteni, hogy a két változat közül éppen melyiket kívánjuk érvényesíteni. Ezt a problémát orvosoljuk például a kódok modulokra való felosztásával.
2. **Egységbe zárás:** A modulok lehetővé teszik a programozók számára, hogy egy funkcionalitás végrehajtási részleteit kapszulázzák és elrejtsek. Ez azt jelenti, hogy a modulok tiszta felületet biztosítanak a funkcionalitással való interakcióhoz, miközben a mögöttes kódot elrejtik és védik a véletlen változásoktól.
3. **Újrafelhasználhatóság:** A kód modulokba történő kapszulázásával a programozók olyan kódot hozhatnak létre, amely több programban is felhasználható. Ez csökkenti a fejlesztési időt és erőfeszítéseket azáltal, hogy a programozók újra felhasználhatják a már megírt és tesztelt kódot.
4. **Karbantarthatóság:** Ha a kódot modulokba szervezik, könnyebb karbantartani és frissíteni, mivel az egyik modulban anélkül lehet változtatásokat végrehajtani, hogy az befolyásolná az azt használó többi modult. Ez javítja a kód karbantarthatóságát és csökkenti a hibák bevezetésének valószínűségét.
5. **Moduláris felépítés:** A modulok használatával kódjainkat több kisebb, könnyebben kezelhető darabra szedhetjük szét. Ez megkönnyíti a kód megértését, és mivel a komponensek így külön fájlokban találhatóak, így a kódot szimultán módon a fejlesztőcsapat több tagja is fejlesztheti.
6. **Importálhatóság:** A modul legyen beemelhető más komponensbe, ehhez szükség van egy olyan összefoglaló névre, amire hivatkozni tudunk, amikor a modult használni szeretnénk máshol is.

Összességében a modulok használata a modern programozás alapja, mivel segítségükkel kódjaink a későbbiekben felhasználhatóak több helyen is, karbantartásuk

bizonyos - iterálható, vagyis bejárható, az IEnumerable-interfészt megvalósító - szerkezetekre. Ilyen szerkezetnek minősül például a *List* is.

¹⁰ Az említett példákon kívül a Java-nyelvben *package*-ként, míg a Pythonban *module*-ként hivatkoznak az osztályokat összegyűjtő egységre.

gyorsabb és egyszerűbb. A programozók a programokat önálló darabokra tervezik, amelyeket meg tudnak írni, majd akár el is felejthetik egy-egy komponens belső működését, tehát hogy a problémára adott megoldás hogyan lett megoldva, elég csak azzal foglalkozniuk, hogy mi az a problémakör, amit a program ezen szelete lefed.

[6]

Ami közös még a két nyelvben, hogy a fejlesztés moduljaiból Win32-szabványnak megfelelő DLL-ek készülhetnek a segítségükkel, ezek szintén lefordított, gépi kódú állományok, amelyek más szoftver forráskódjában felhasználhatóak, lényegében így válnak futtatható állománnyá.

4.4. Miket tud a C#, amit a Delphi nem?

- automatikus memóriakezelés - Garbage Collector gondoskodik a memória felszabadításáról futásidőben.
- lambda kifejezések és LINQ: A LINQ, vagyis a Language-Integrated Queries – nyelvbe ágyazott lekérdezések – a C# 3.0 nyelv és keretrendszer újdonsága, amely használatával egyszerűbb szintaxissal végezhetünk tömbökön, listákon, és adatbázisokon egyaránt lekérdezéseket. A típusellenőrzést a .NET fordítási időben végzi. A lekérdezések egymáshoz láncolhatóak, tehát egyetlen utasítással egészen összetett szűréseket tudunk végezni letárolt adatainkon. [27]

4.5. Miket tud a Delphi, amit a C# nem?

- Alacsonyabb szintű, Assembly nyelvű kódokat is futtathatunk Delphi-kódból, ez történik a programunkban használt SLDLL-állományban is.
- A kód nem érzékeny kis- és nagybetűre, ezért a változók, a különböző kulcsszavak, metódushívások leírhatóak tetszőleges formátumban.¹¹
- Az utasításblokkok határait a **begin** és **end** kulcsszavak jelzik.

[48]

4.6. Alaphelyzet

Amikor a munkát megkezdtem, rendelkezésemre állt Dr. Király Roland tanár úr által fejlesztett Delphis asztali alkalmazás, amely – mint kiderült – a mai napig teljes mér-

¹¹ Angolul: case insensitivity

tékben használható. Ezen alkalmazás forráskódjában követtem végig az hardvereket működtető függvények hívási sorrendjét (szekvenciáját), ezek módját és eredményeit, az esetlegesen előforduló hibaüzeneteket. Ezen alkalmazás C#-nyelvű megfelelőjének elkészítését és továbbgondolását kaptuk feladatként Leventével.

4.7. Az SLDLL-függvények bemutatása

A következőkben a Keresztes Péter tanár úr által Delphiben implementált metódusokat, ezek kezelésének lehetőségeit fogom részletezni. Általánosságban elmondható, hogy minden függvény egész típusú értékkel tér vissza, amely érték tájékoztat a lefutás eredményességéről: amennyiben a hívott metódus sikeresen (hiba, kivétel nélkül) lefutott, 0-val tér vissza, ahogy ezt egyébként az operációs rendszerek processzeinél is megszokhattuk. Ettől eltérő értékek az egyes hibatípusokat hivatottak meghatározni a Win32-szabvány¹² keretein belül. Ezen hibakódok projektünkre vonatkozó részét az alábbi táblázatban 4.1a összegyűjtöttem. [23]

A DLL, miután használatba vettük, az `SLDLL_Open` hívásakor paraméterben megadott címre (A Form Handle-címe) küldött Win32-üzenetekkel tartja a kapcsolatot a felhasználóval (hívó féllel). Az üzenet (Message) `WParam` értéke tartalmazza minden esetben a lefutás sikerességéről szóló információt. Míg a negatív értékek hibaüzenetnek, addig a pozitívak tájékoztatásnak számítanak az elvégzett feladat sikerességét illetően. Ha az üzenethez tartozik paraméter, adat, akkor arra az üzenet `LParam` értéke hivatkozik. Erre vonatkozó példával `SLDLL_Listelem` függvény hívásakor találkoztam, amikor is az eszközök darabszámát jelentő egész számot kell kigyűjtenünk a Win32-üzenetben beállított `LParam` értéke szerint.

- FELMOK (1) -> a felmérés lezajlott, a Win32-üzenet `WParam` mezője a talált eszközök számát – `drb485` leendő értékét – is közli.
- FIRMUZ (3) -> a frissítés adatait tartalmazó struktúra (`UPGPCK`) címe
- LEDRGB (5) -> az általános állapotinformáció struktúra (`ELVSTA`) címe
- NYIRGB (6) -> az általános állapotinformáció struktúra (`ELVSTA`) címe
- HANGEL (7) -> az általános állapotinformáció struktúra (`ELVSTA`) címe
- STATKV (8) -> az általános állaptinformáció struktúra (`ELVSTA`) címe
- LISVAL (9) -> a táblázat végrehajtás végének hibakódja
- FELMHK (-3) -> A felmérés hibával zárult.

¹² A Win32-es hibakódok szabványa szerint minden hibakódnak a `0x0000` (decimálisan: 0) és `0xFFFFFFFF` (decimálisan: 16 777 215) közötti tartományban kell lennie.

Az egyes funkciók visszatérési kódja tájékoztat a hívás sikeres vagy sikertelen voltáról. Ha a visszatérési kód `NO_ERROR` (0), akkor a hívás sikeres volt. Eltérő érték esetében a kód tájékoztat a sikertelenség okáról. A lehetséges értékek az adott hívás leírásában ismertetésre kerülnek.

A program azzal nyit, hogy felméri az USB-porton csatlakoztatott, egymással telefonkábelrel sorba kötött eszközöket, őket a típusának megfelelő azonosítóval látja el. A telefonkábel egy sajátos változatát használtuk, mivel a 4 érből pusztán a középső kettőt vettük igénybe, a két szélső eret ki kellett iktatnunk annak érdekében, hogy azok a soros kommunikációt ne zavarják. Az eszközök az RJ11 szabvány csatlakozók 4 pines változatával az erre szolgáló portokon keresztül lettek egymáshoz kapcsolva. Az azonosító meghatározza, hogy egy eszköz milyen típusú.

4.7.1. Open – DLL megnyitása

A program indulásakor legelőször lefutó `SLDLL_Open`-függvényt meghívva elkezdhetjük az `SLDLL` további metódusainak használatát. A hívást érdemes kódból elvégezni, ennek kezelését nem kell a felhasználóra bízunk, mivel egyrészt elfelejtheti, másrészt felesleges, hogy a felhasználó tudjon a kötelező metódushívási sorrend betartásáról.

A függvény továbbá elvégzi a Form felcsatlakoztatását a Win32 üzenetküldési láncra a paraméterben kapott `Handle` memóriacíme alapján, innentől a DLL üzenetküldésre is alkalmas az asztali alkalmazásunk részére. Tervben volt részünkről egy Delphi-ben írt konzolos alkalmazás elkészítése is, amely a .NET-ben készült grafikus felületünkkel kommunikált volna. Ebben az esetben kizárólag az asztali alkalmazás `Handle`-paraméterét tudtuk volna átadni, tehát akkor is a C# üzeneteket feldolgozó függvényével (`WndProc` – bővebben a metódus működéséről: 4.10.6) lenne dolgunk.

4.7.2. Listelem – A tömb beállítása

Ez a függvény felelős a `dev485` tömb beállításáért. Mivel itt találkozunk először a `dev485`-tömbbel, ezért itt fejtem ki, hogy mi a tömb funkciója. Ez a tömb úgynevezett `DEVSEL` típusú elemeket vár, ez a felmért eszközeink adatait tartalmazó struktúra. A `DEVSEL` leírja egy eszköz:

- azonosítóját: ez az eszköz legfontosabb attribútuma a vezérlés szempontjából, az azonosítón keresztül állíthatjuk be, és küldhetünk ki jelet egy bizonyos eszköz számára, amelyet vezérelni szeretnénk.
- verzióleíróját: ez egy `VERTAR` típusú objektum, amely leírja az eszközön futó vezérlőszoftver verzióját, a fejlesztés dátumát 1.00 17/11/28 formátumban.
- forgalmazóját: Ez számunkra egy konstans szövegérték ("Somodi László") lesz.

- gyártóját: Szintén egy konstans szövegérték ("Pluszs Kft.") lesz.

Optimalizációs szempontból az utóbbi két – ha a verziószám minden eszköznél egyezik, akkor három – attribútumot véleményem szerint nem is érdemes `DEVSEL`-példányonként letárolni, elegendő lenne pusztán azokat, amelyek eszközönként változó értékek. Az eszközök azonosítóinak ismeretével az eszközöket vezérelni tudjuk. Az `SLDLL_Listelem` függvény ezen adatok feltöltését végzi el számunkra. Ennek a függvénynek mindenképpen később, az `SLDLL_Open` után kell lefutnia, különben működése hibakódot eredményez.

4.7.3. Felmeres – Eszközök felmérése

A hívási sorrend (szekvencia) következő lépése az `SLDLL_Felmeres`-függvény meghívása, amely az USB-porton észlelt eszköz(ök) felmérését indítja el. A nyomtatókábel USB-B vége a számítógép bármely – szintén – USB-B portjára csatlakoztatható. Kifejezetten előnyös tulajdonsága a metódusnak, hogy képes eldönteni, pontosan melyik porton történt meg a csatlakoztatás, így nem kell elkülönítenünk egy portot ezen eszközök detektálására.

Elméletem szerint ezen függvény meghívása következett volna az `SLDLL_Open`-t követően, viszont az `SLDLL_Listelem` a gyakorlatban ezt megelőzi, mivel a vezérlés már a `WndProc`-függvényben erre kerül. A függvény nem vár paramétert, visszatérési értéke egész szám, amely a lefutás sikerességéről tájékoztat, ezek a következők:

- `NO_ERROR`: Nem történt hiba, a végrehajtás sikeres volt.
- `ERROR_DLL_INIT_FAILED`: Az `SLDLL_Open` még nem lett meghívva.
- egyéb - Windows műveleti hibakódok.

4.7.4. SetLista - Az eszközeállítások végrehajtása

Amennyiben a `dev485` tömb elemeit hozzárendeljük egy másik, `LISELE`-típusú elemeket tartalmazó tömbhöz. A `LISELE`-struktúrában a következő attribútumok kerülnek tárolásra:

1. eset: Az eszköz lámpa vagy nyíl típusú
 - `vilrgb`: Az eszköz milyen színnel világítson?
 - `nilmeg`: Az eszköz milyen irányban világítson? - Háromféle értéket vehet fel: 0 – Balra, 1 – Jobbra, 2 – Mindkét irányban. Amennyiben lámpáról van szó, ez az érték konstans 2 lesz.
2. eset: Az eszköz hangszóró típusú

- `handrb`: Hány hangot szeretnénk lejátszani a hangszóró segítségével.
- `hantbp`: A hangbeállítások tömbjének mutatója. Egy lejátszható hangot leír a hangerő, a hang hossza, valamint a hanglistából kiválasztott elem indexe.
??

4.7.5. Hangkuldes - A hangszórók vezérlése

A fejlesztés során a `SLDLL_SetLista` függvény meghívása nem volt elegendő a hangszórók megszólaltatásához, ezért a `SLDLL_Hangkuldes` függvényre is szükségem volt. Ennek 3 paramétere van, az első a lejátszani kívánt hangok száma, a második a lejátszani kívánt hangok tömbje (ennek mérete az előző paraméterből következik), valamint az eszköz azonosítója, amelyet meg szeretnénk szólaltatni.

Az előzőekkel ellentétben az utóbbi 2 függvény nem került exportálásra, a Delphi-ben az általam készített `SetTurnForEachDevices`-függvény gondoskodik ezek helyes meghívásáról.

Az eszköz azonosítójának ismeretével kiszámítható annak típusa, így ez származtatható attribútumnak¹³ számít.

4.7.6. Hibakódok

Az alábbi táblázatban látható hibakódokat C#-ban a következő megfelelő, egyénileg definiált kivételekkel, és sokkal kifejezőbb üzenetekkel váltom fel:

- `Dev485Exception`: Eszközök tömbjére vonatkozó hibaüzenetek.
- `SLDLLException`: A DLL működésével kapcsolatos hibaüzenetek.
- `USBDisconnectedException`: Hibaüzenet arról, hogy az egyik USB-porton sem észlelhető eszköz.

4.8. Az általam készített RelayDLL függvényeinek bemutatása

A RelayDLL állomány elkészülését Dr. Király Roland tanár úr javasolta, majd én készítettem el abból a célból, hogy az SLDLL hívható függvényeinek listáját bővítsük, a hívások módját egyszerűsítsük.

¹³ Származtatható attribútumnak számít adatbázisok esetében például egy személy életkora, amennyiben a születésének dátuma (év, hónap és nap) eltárolásra kerül. Ha egy adat egy vagy több másiktól egyenesen következik, tehát kiszámítható, abban az esetben azt az adatot felesleges letárolni.

Hibakód	Hiba címe	Hiba jelentése (SLDLL esetén)	Gyakorlati példa
0 NO_ERROR / ERROR_SUCCESS		A függvény sikeresen lefutott.	Program indításakor nem érkezik hibaüzenet.
13 ERROR_INVALID_DATA		Az azonosító típusjelölő bitpárosa hibás, vagy nincs ilyen eszköz.	SLDLL_SetLampa függvényt hangszóró típusú eszközre akartuk meghívni.
24 ERROR_BAD_LENGTH		Hanghossz nem [1;16] intervallumból kap egész értéket.	SLDLL_SetHang függvény rosszul lett felparaméterezve.
71 ERROR_REQ_NOT_ACCEP		Jelenleg fut már egy függvény végrehajtása.	SLDLL_Felmeres-t hívja meg, miközben az SLDLL_SetLista fut.
85 ERROR_ALREADY_ASSIGNED		Az új azonosító más panelt azonosít, ezeknek egyedieknek kell lenniük.	Nem találok még ezzel a hibával.
110 ERROR_OPEN_FAILED		A megadott fájlt nem sikerült megnyitni.	Nem találok még ezzel a hibával.
126 ERROR_MOD_NOT_FOUND		A megadott fájl nem a firmware frissítési adatait tartalmazza.	Nem találok még ezzel a hibával.
1114 ERROR_DLL_INIT_FAILED		Az SLDLL_Open még nem lett meghívva.	Bármely SLDLL-függvényt úgy hívjuk meg, hogy előtte az SLDLL_Open nem futott le
1247 ERROR_ALREADY_INITIALIZED		A függvény meghívása már megtörtént	SLDLL_Open függvény egymás után 2x való meghívása.
1626 ERROR_FUNCTION_NOT_CALLED		Nincs csatlakoztatott USB-eszköz.	SLDLL_Open függvény hívásakor nincsenek csatlakoztatva az eszközök.
egyéb Windows műveleti hibakódok			

4.1. ábra. Win32-hibakódok magyarázata

Saját szerkesztés

4.8.1. Open

Az SLDLL_Open függvény meghívásáért felelős, a híváshoz szükséges paraméterek számát egyre redukáltam, elegendő csupán az elkészült asztali alkalmazás Handle-címét átadni, hogy a Win32-üzenetküldés elkezdődhessen.

4.8.2. Listelem és Felmeres

A SLDLL_Listelem és SLDLL_Felmeres-függvények meghívása a feladatuk. Fontos, hogy a Listelem-függvényt is C#-ból hívassuk, mivel a Win32-üzenetek a Form részére kerülnek elküldésre, és a hívást egy beépített üzenetfeldolgozó metódus, a WndProc folyamán kell elvégeznünk.

4.8.3. ConvertDEV485ToJSON

A metódus az SLDLL dev485-tömbjét C# által is értelmezhető JSON formátumú szöveggé alakítja (szerializálja). Ezt úgy végzi el, hogy végigiterál Delphiben a detektált eszközök listáján, és azok azonosítóit írja be egy JSON-tömbbe. Az eredmény egy referenciaként átadott string paraméterből olvasható ki a függvény hívása után. Ezzel a függvénnyel közli a Delphi a C# számára, hogy milyen eszközök kerültek eltárolásra a SLDLL_Listelem folyamán.

4.8.4. ConvertDEV485ToXML

A dev485 tömbből egy XML formátumú szöveget készít, amelyet egy úgynevezett devices.xml állományban ment ki a háttértárra.

4.8.5. SetTurnForEachDeviceJSON

Az USB-portról felmért eszközöket összerendeli a `devList` elemeivel azonosítójuk szerint, majd ennek a `devList` tömböt beállítja az eszközök beállításait leíró JSON-szerint. Ezt a függvényt meghívva, ha a JSON-formátum helyes, lényegében „távoli hívással” vezérelhetjük C# nyelvből az eszközökre kiküldött információkat: ilyen például lámpák esetében a színkód.

4.8.6. fill__devices__list__with__devices

Statikusan feltölti 3 eszközzel a `dev485` tömböt attól függetlenül, hogy van-e csatlakoztatva egyáltalán bármi eszköz a számítógéphez. Ezt csupán a többi függvény működésének tesztelésére használtuk.

4.9. Az általam készített SLFormHelperDLL bemutatása

Az állomány a `relayDLL` függvényeit kezeli, nagyon eltúlozva egy keretrendszert biztosít Levente grafikus felületéhez támogatólag. Az eszközök JSON-formátumban érkeznek be a

4.9.1. A WinForm bemutatása

A *WinForm*, teljes nevén a *Windows Forms* a .NET GUI-fejlesztést¹⁴ támogató keretrendszere, amelynek segítségével egy asztali alkalmazást egyszerűbb módon el tudunk készíteni.

A weblapfejlesztésből már ismert, valamint ezek tárházát bővítő vezérlőelemekkel (gombok, legördülő listák, adattáblázatok, és így tovább) gondoskodik azok újrahasznosíthatóságáról. A Visual Studio fejlesztői környezet egy Designer-felülettel is rendelkezik, amellyel gyorsan és különösebb képzelőerő nélkül elkészíthetjük grafikus alkalmazásaink vázát.

Egy Windows Forms alkalmazásban a *Form* (továbbiakban űrlapnak is fogom nevezni) egy vizuális felület, amely információkat jelenít meg a felhasználó számára. Egy Windows Forms alkalmazás általában úgy készíthető el, hogy egy Formhoz vezérlőelemeket (Control) adunk, a felhasználó által végrehajtott műveletekre, például egérr kattintásokra és billentyűleütésekre adott válaszokat implementálunk. A *vezérlőelem*

¹⁴ A GUI a **Graphical User Interface** (grafikus felhasználói interfész) kifejezés rövidítése, asztali alkalmazásokat értünk alatta, amely átlagfelhasználók számára kényelmesebb megközelítés a konzolos alkalmazásokkal szemben

különálló GUI-elemek gyűjtőfogalma, amely adatokat jelenít meg vagy adatokat fogad bevitelre.

Amikor a felhasználó műveletet hajt végre egy űrlapon vagy annak vezérlőelemein, ez a művelet eseményeket generál. Az alkalmazás kódban reagálhat ezekre az eseményekre, amennyiben azok bekövetkeznek, de figyelmen kívül is hagyhatja azokat.[24]

4.9.2. DLL-ek üzenetküldése Win32-ben

Egy üzenetlistán¹⁵ keresztül kommunikál az operációs rendszer a futó programmal, ezt projektünk szempontjából Levente ablakos alkalmazása fogja jelenteni. Az operációs rendszer ráteszi a lenyomott gomb által kiváltott üzenetet erre a listára, tehát például amikor az egér bal gombjával kattintunk, akkor azt ténylegesen nem a futó program fogja észlelni, mivel az operációs rendszer a központ, ahova az I/O-kérések befutnak.

Az operációs rendszer eleve azért felelős, hogy elossza az erőforrásokat és kezelje a kimeneti-bemeneti perifériákat, így az egerünk által kiadott jel is az operációs rendszerhez érkezik be. Az alábbi lépéssorozat fog lejátszódni:

1. Az operációs rendszer ráteszi a `WM_LBUTTONDOWN`-üzenetet az üzenetsorra.
2. A programunk meghívja a `GetMessage`-függvényt.
3. A `GetMessage` leveszi a `WM_LBUTTONDOWN`-üzenetet az üzenetsorról, és az érkező információkból feltölti a `Message`-adatszerkezetet.
4. A programunk meghívja a `TranslateMessage`- és `DispatchMessage`-függvényeket, utóbbiban az operációs rendszer meghívja az asztali alkalmazás `WndProc` függvényét. Ez minden esetben lezajlik, attól függetlenül, hogy a függvény ki van fejtve vagy sem.
5. Az ablakos alkalmazásban válaszolunk az I/O-kérésre (például egy gombra kattintva újabb ablakot nyitunk meg) vagy éppen figyelmen kívül is hagyhatjuk, ekkor a felhasználó belátja, hogy lényegében nem is történt semmi.

Már az is Win32-üzenetet vált ki, ha szimplán mozgatjuk az egerünket, ekkor az egér új pozíciója is az üzenetben tárolásra kerül, innen és a Form előre meghatározott tulajdonságaiból (ablak pozíciója, szélessége és magassága) tudjuk detektálni például, hogy az egér az ablak területére érkezett¹⁶.

Ha erre a felhasználói bemenetre fel van készítve a programunk által üzenetküldésre használt metódus¹⁷, akkor az érzékeli, hogy erre az eseményre reagálnia kell, így egy

¹⁵ A Message Queue (üzenetsor) egy sor (queue) adatszerkezetben, érkezési sorrendben tárolja az üzeneteket, majd ezek ugyanezt a sorrendet megtartva kerülnek le róla.

¹⁶ Erre vonatkozó esemény a `MouseEnter`-event Windows Forms esetében.

¹⁷ Egy-egy Win32-üzenet feldolgozását Windows Form asztali alkalmazás esetében a `WndProc`-metódus szolgálja.

másik állapotba lép. Természetesen a készített programban lehetőségünk van arra is, hogy egyszerűen ignoráljuk az operációs rendszer felől érkező üzeneteket.

A felhasználó ebből az egész folyamatból csak annyit érzékelhet, hogy a lenyomott gomb hatására valami esemény történt a programban, így ő azt gondolhatja, hogy közvetlenül a program érzékelte az interakciót. Lényegében ez is történik, csak az operációs rendszer végzi az I/O-eszközökről érkező jelek feldolgozását, és erről egy Win32-üzenet formájában tájékoztatja az éppen futó asztali alkalmazást is.

4.10. Problémák és megoldások

Ebben az alfejezetben a következő, munkánkat időnként meg-megakasztó, kutatómunkát igénylő tényezőkről kívánok szót ejteni.

4.10.1. Egyénileg definiált típusok és struktúrák

A Delphis projekt erősen függ az SLDLL-ben megkívánt típusoktól, ezért a teljes kódot nem tudjuk C#-ra átültetni.

Megoldás

Erre a problémára megoldást nyújthat akár a marshalling, akár a szerializáció, mi a projektben utóbbi módszert választottuk az előző problémából levont következtetés miatt: ha stringet át tudunk adni, akkor bármilyen típust képesek vagyunk leírni szöveges formában, ezt átadva újból fel tudjuk építeni a másik nyelvben. A C#-os objektumok példányai egy erre dedikált forrásból (JSON-formátumú szövegből) fognak értékeket kapni.

A lényege a megoldásnak, hogy szerializálással küszöböljük ki a két nyelv közötti kompatibilitási hiányosságokat, ezért csak olyan adatokkal kommunikálunk, amelyek ismertek, feldolgozhatóak mindkét nyelv számára. Ilyenek a primitívek, az egész, lebegőpontos, logikai és szöveges típusok).

```
[
  { "azonos" : 49156 },
  { "azonos" : 32772 },
  { "azonos" : 16388 }
]
```

4.2. ábra. Eszközök azonosítóinak átadása JSON-formátumon keresztül

4.10.2. JSON-formátumra konvertáló függvények hívása .NET keretrendszerből

Megoldás:

A korábbi SLDLL-hez fűzzük őket, vagy tegyük egy új DLL-állományba őket, és ezeket is meg kell hirdetni a C#-os futtatókörnyezet számára is. A választott megoldás az új DLL-re esett, egy úgynevezett **relayDLL** nevezetű állomány forráskódját megírtam Delphiben, amelyen keresztül az SLDLL-függvényeket meg tudjuk hívni.

Ennek legfőbb indoka az volt, ami eldöntötte, hogy érdemes a hívó (.NETben készült **FormHelperDLL**) és hívott (SLDLL) felek között egy köztes réteget elkészíteni, hogy Delphiben különböző globális változók kapnak értéket, amelyeket nem tudunk máshol definiálni, csakis Delphiben, tehát a hívás környezetét így tudjuk megteremteni, hogy az értékadások ténylegesen működjenek, ne fussunk **NullReferenceException**-hibákra.

A **relayDLL** használatával ellenőrzöttebb módon tudom meghívni az SLDLL-ben meghirdetett függvényeket, ebből nem is kell mindent meghirdetni, csak annyit, amennyit ténylegesen a vezérléshez használunk szükséges. Ezenkívül több, általam definiált hibakódot is vissza tudok adni, amelyek kiváltó okáról C#-ban megfelelő kivételek segítségével tájékoztatni tudjuk a felhasználókat.

4.10.3. Az SLDLL_Open-függvény paraméterezése

A probléma leírása:

Az **SLDLL_Open**-függvény várja az ablakos alkalmazástól egy úgynevezett **Handle**-t, amely az üzenetküldést engedélyezi az SLDLL-függvények részéről.

Megoldás:

C#-ban a **Form**nak (a függvényeket meghívó félnek) létezik egy **Handle** nevezetű ponttere, amit átadhatunk az SLDLL-nek.

4.10.4. Stringek átadása két nyelv között

A probléma leírása:

Különösen fontos, hogy Delphiből át tudjunk adni a Delphis **relayDLL**-ből a C# részére stringeket, mivel ha ezt sikerül elérnénk, akkor bármit le tudunk írni stringként.

Korábban szakdolgozati témánkat előkészítendő egy példaprojekt keretein belül kísérleteztem bizonyos Delphiből érkező típusok C#-nak való átadásával. Ez természetesen kiterjedt a karakterláncokkal való kommunikációra is, mivel ha szöveget képesek

vagyunk átadni, akkor lényegében segítségükkel bármilyen más típus formátuma is – így a rekordoké is – leírható és feldolgozható.

Az alábbi példában vizsgáltam a referencia szerinti paraméterátadás működőképességét is, ez abban nyilvánult meg, hogy mind Delphi, mind C# oldalon meghirdettem egy kimenő (out) paramétert, ami azt jelzi a fordító számára, hogy ez a változó az eljárás futtatásakor fog beállítódni, ennek értékét – mivel memóriacímet adtunk át – a függvényt hívó környezetből is el tudjuk érni. Ez különösen akkor hasznos, amikor egy függvényhívással több változó értékét is viszont szeretnénk látni.

Alternatív megoldásként mindenképp érdemes megemlítenünk, hogy a visszatérési értékeket egyetlen, valami egységes karakterrel (például pontosvesszővel) elválasztva stringbe is fűzhetjük, vagy éppen egy rekordba csomagolhatjuk, ezekben az esetekben elérhetjük, hogy a ténylegesen egy – összetett – értékkel térhessen vissza.

Kényelmesebb azonban a paraméterekben megadott referenciákba tölteni a visszatérési értékeket, amely referenciákat a hívás helyéről könnyen el tudunk érni a függvényhívás után (mivel eleve onnan kerültek átadásra)¹⁸.

Példának okáért elkészült függvényünk a lefutás sikerességet jelző kóddal tér vissza, emellett beállít egy string változót is, amely értékét szintén szeretnénk a hívás kontextusában elérni. A következő Delphi-eljárás kínákozott működő megoldásként: A C#-ban

```
procedure Welcome(resultStr:PChar); stdcall;
var
  greetings: string;
  name: string;
  school: string[50];
begin
  greetings := 'Hello ';

  write('Please enter your Name: ');
  readln(name);

  write('Please enter the name of your school: ');
  readln(school);
  writeln(greetings, name, ' from ', school);
  resultStr := 'Have a nice day!';
end;
```

4.3. ábra. Delphiben írt eljárás, amely paraméterében egy kimenő string paramétert vár.

ily módon végeztem el az eljárás deklarációját, ebben a példaprogramban ez le is futott, azonban a szakdolgozati projektünkhöz ez a megoldás nem volt megfelelő.

```
[DllImport("MyDLLplus.dll", CallingConvention = CallingConvention.StdCall, EntryPoint = "Welcome")]
extern public static void StringHandling([MarshalAs(UnmanagedType.AnsiBStr)] out string result);
```

4.4. ábra. Az eljárás hibás szignatúrája C#-ban

```
//converting dev485 to JSON-format - JSON-serializing
function ConvertDEV485ToJSON(out outputStr: WideString): byte; stdcall; external RELAY_PATH;
//converting dev485 to XML-format - XML-serializing
function ConvertDEV485ToXML(var outputPath:WideString): byte; stdcall; external RELAY_PATH;
```

4.5. ábra. A függvény helyes Delphi-deklarációja

Megoldás

Stringek formájában alapértelmezetten a C# marshalling komponense Delphiből PWideChar típusú változókat vár. Amennyiben Delphiben a metódus WideStringet kér paraméterben, akkor azt a C#-oldali marshallerrel a [MarshalAs(UnmanagedType.BStr)] attribútum segítségével tudjuk közölni.

```
[DllImport(DLLPATH, CallingConvention = CallingConvention.StdCall, CharSet = CharSet.Unicode, EntryPoint = "ConvertDEV485ToXML")]
extern private static byte ConvertDeviceListToXML([MarshalAs(UnmanagedType.BStr)][In] ref string outputStr);

[DllImport(DLLPATH, CallingConvention = CallingConvention.StdCall, CharSet = CharSet.Unicode, EntryPoint = "ConvertDEV485ToJSON")]
extern private static byte ConvertDeviceListToJSON([MarshalAs(UnmanagedType.BStr)][Out] out string outputStr);
```

4.6. ábra. A függvény helyes szignatúrája C#-ban

[39]

4.10.5. A Delphiben eldobott kivételek nem kezelhetők

A probléma leírása:

Delphiben dobott kivételeket a C# úgy érzékeli, mint hiba a külső komponensben, a tényleges kiváltó okát nem tudjuk meg.

Megoldás:

Hibakódokkal jelezzük a C# felé, ha esetleg hibára futott valamelyik függvény, ebből a hibakódból a C# tudni fogja, hogy milyen típusú kivételt dobjon az asztali alkalmazás számára, amelyek már lehetnek egyénileg elkészített Exception-objektumok.

¹⁸ A kimenő paraméterezés ebből a megközelítésből szintaktikai cukorkának (syntactic sugar) számíthat, mivel használata megkönnyíti a fejlesztők munkáját, nem feltétlenül szükséges.

4.10.6. uzfeld-metódus megfelelője C#-ban

A probléma leírása:

Delphiben az ablakos alkalmazásnak volt egy úgynevezett `uzfeld` nevezetű metódusa, amely a DLL üzeneteinek kezelésére szolgált, ez hívódik meg az `SLDLL_Open` meghívása után¹⁹ (ezért került átadásra a formot azonosító `Handle`). Ez azért fontos, mert az `SLDLL_Listelem`-függvény ezen az `uzfeld`-metóduson keresztül kerül meghívásra, a `drb485` és a `dev485` a program ezen pontján kapnak ténylegesen értelmezhető értékeket.

Megoldás:

Elméletem szerint létezik ennek egy szabványos megfelelője, C#-ban ez `WndProc`-metódus, ami szintén `Message`-típusú változót vár referencia szerint átadva, ezzel tud az `SLDLL` futásidőben kommunikálni. Innentől kezdve a következő lépések játszódnak le:

1. `SLDLL_Open` kivált egy üzenetet (`Win32 Message`).
2. Ezen az üzeneten keresztül az operációs rendszer meghívja a `Form WndProc` metódusát²⁰.
3. Amennyiben a felmérés sikeresen lezajlott, a `WndProc` meghívja a `dev485` és `drb485` változókat beállító `SLDLL_ListElem`-függvényt, mielőtt az `SLDLL_Felmeres`-re kerülne a sor. A megfelelő hívási szekvencia így automatikusan biztosított.

4.10.7. Eszközök azonosítóinak, típusainak átadása

A probléma leírása:

Hogyan közöljük a felmért (USB-re csatlakoztatott) eszközök azonosítóját és típusát a C# részére?

Megoldás:

A Delphiben tárolt tömb (`dev485`) eszközeinek legfontosabb mezőjét (ami az eszközt azonosítója, tehát az azonosítót XML-fájlba kimentjük [40], vagy JSON-formátumú szöveggé alakítjuk. Az azonosító önmagában meghatározza az eszköz típusát, úgyhogy elég azt átadni. Az eszközök típusát a következő módon tudjuk meghatározni kizárólag beállított azonosítóikon keresztül:

¹⁹ Ez a tény, hogy a `Listelem`-függvény tulajdonképpen a `Felmeres` előtt kell, hogy meghívódjon, a Delphi7-es fejlesztői környezetének `debug` és `breakpoint` funkcióinak segítségével derült ki. Ennek használatával sorról sorra tudtam követni a program végrehajtását.

²⁰ Ezt megteheti, mivel az `Open` hívásakor átadott `Handle` révén tudja, hogy merre továbbítsa az üzeneteket.

- SLLELO: \$4000 -> lámpa azonosítók \$4000 .. \$4fff (decimálisan: 16 384 .. 20 479) tartományon kaphatnak értéket.
- SLNELO: \$8000 -> nyíl azonosítók \$8000 .. \$8fff (decimálisan: 32 768 .. 38 683) tartományon kaphatnak értéket.
- SLHELO: \$c000 -> hangszóró azonosítók \$c000 .. \$cfff (decimálisan: 49 152 .. 53 257) tartományon kaphatnak értéket.

Az eszköz típusának meghatározásában nem játszik szerepet az utolsó 3 bitnégyes, tulajdonképpen a legfelső hex²¹ azonosítja a típust. Szigorúan hexadecimálisan nézve: ha egy szám négyjegyű és C-számjeggyel kezdődik, akkor az azonosító hangszórót fog jelölni.

Ez az eljárás a gRPC megoldására hasonlít, amelyet a 3.3 alfejezetben ki is fejtettem, a C# és a Delphi között akár az XML, akár a JSON közös nyelvként (hídként) funkcionál.

Hangmagasság	Frekvencia (Hz)		Hangmagasság	Frekvencia (Hz)		Hangmagasság	Frekvencia (Hz)
C'''	4186.0090		G''	1567.9817		D'	587.3295
H'''	3951.0664		FISZ''	1479.9777		CISZ'	554.3653
B'''	3729.3101		F''	1396.9129		C'	523.2511
A'''	3520.0000		E''	1318.5102		H	493.8833
GISZ'''	3322.4376		DISZ''	1244.5079		B	466.1638
G'''	3135.9635		D''	1174.6591		A	440.0000
FISZ'''	2959.9554		CISZ''	1108.7305		GISZ	415.3047
F'''	2793.8259		C''	1046.5023		G	391.9954
E'''	2637.0205		H'	987.7666		FISZ	369.9944
DISZ'''	2489.0159		B'	932.3275		F	349.2282
D'''	2349.3181		A'	880.0000		E	329.6276
CISZ'''	2217.4610		GISZ'	830.6094		DISZ	311.1270
C'''	2093.0045		G'	783.9909		D	293.6648
H''	1975.5332		FISZ'	739.9888		CISZ	277.1826
B''	1864.6550		F'	698.4565		C	261.6256
A''	1760.0000		E'	659.2551		33	szünet
GISZ''	1661.2188		DISZ'	622.2540			

4.7. ábra. Hangszóróval lejátszható hangok listája

Forrás: SLDLL-állomány és saját szerkesztés

4.10.8. A hangszóró egy egész hanglistát kezel - JSON

A probléma leírása:

A hangszórók nem feltétlenül csak egy bizonyos hang, hanem egy egész hangsorozat lejátszására is képesek. Egy hang lejátszásához 3 értéket kell tudnunk:

1. index – sorszám: Ez egy egész szám, amely egy elemre hivatkozik a frekvenciákat tartalmazó tömbből, tehát az értéke $[0; n - 1]$ intervallumból kerülhet ki, ahol n :

²¹ 4 bit azonosít egy hexadecimális számjegyet – 0-tól F-ig terjedően –, így a bitnégyest hexnek is szokás nevezni.

a tömb hossza, esetünkben $n = 50$. 4.7a Ennek segítségével megadhatjuk, hogy milyen magas hangot szeretnénk a hangszóró részére lejátszásra kiküldeni.

2. volume – hangerő: Ez egy egész szám, amely 0 és 63 között vehet fel értéket.
3. length – időtartam: Szintén egész szám, amely 0 és 10000 között enged értéket beállítani az általam készített SLFormHelper DLL-ben. Ezzel megadhatjuk, hogy a hangszóró a lejátszáshoz mennyi időt vegyen igénybe, ez milliszekundumban, azaz ezredmásodperc egységben értendő.

Megoldás

Egy hanglistát több *index/volume/length*-hármast ír le, a pipe, azaz '|'-karakter mentén széttördelt szövegen 3 lépésközzel iterálhatunk végig.

```
k := 0;
j := 0;
while j < elements.Count - 2 do
begin
    H[k].hangso := strToIntDef(elements[j], 0); //5 index
    H[k].hanger := strToIntDef(elements[j+1], 0); //63 volume
    H[k].hangho := strToIntDef(elements[j+2], 0); //1000 length
    inc(k);
    inc(j, 3);
end;
```

4.8. ábra. Megoldás a problémára

4.11. A hangszóró egy egész hanglistát kezel - kód

4.11.1. Megoldás

A Speaker-osztályban az eszköz viselkedését leíró 3 mezőt (index, volume és length) egy külön objektumba szervezzük ki (Sound), és a Speaker – azonosítóján kívül – kizárólag Sound-típusú objektumok listáját tartalmazza, a listát JSON-ben "*index/volume/length*" rendezett hármastok összefűzésével szerializálja, a listához kizárólag listakezelő függvényekkel lehet hozzáférni (törlés, módosítás, hozzáadás), majd az **SLDLL_Hangkuldes** számára kiküldött H-tömböt (hanglistát) Delphiben egy ciklussal a JSON-nel átadott adatok szerint a megfelelő sorrendben feltöltjük, az előző probléma megoldásában ennek mikéntjét kifejtettem.

```

public partial class Speaker : Device
{
    private readonly List<Sound> soundList;
    public Speaker(uint azonos) : base(azonos) {
        this.soundList = new List<Sound>();
    }
    public void AddSound(Pitch pitch, byte volume, ushort length)
    {
        if (soundList.Count > 30)
            throw new Exception("A lejátszható hangok listája megtelt.");
        Sound soundToAdd;
        try
        {
            soundToAdd = new Sound((byte)pitch, volume, length);
            this.soundList.Add(soundToAdd);
        }
        catch (ArgumentOutOfRangeException ex) {
            Console.WriteLine($"Nem adom hozzá a hanglistához a következő miatt: {ex.Message}.");
        }
    }
    public void ClearSounds()
    {
        soundList.Clear();
    }
}

```

4.9. ábra. A hangszóró hanglistát kezel - megoldás C# nyelven

4.11.2. Több csatlakoztatott eszköz felismerése, vezérlése

A probléma leírása:

Az a probléma, hogy a rajzon látható módon kötöttük be az eszközöket, és háromból 2 eszközt érzékelt a dev485 tömbben, valamint csak 1, az USB portra közvetlenül csatlakozó (legelső) elemnek küldte ki a jeleket, a többi egyszerűen „elnyelődött”.

Amikor 2 eszközt, egy lámpát és egy nyilat csatlakoztattam, akkor egyrészt a telefonkábel folyamatosan, érezhetően melegedett, másrészt

- a) vagy állandóan piros színnel világított,
- b) vagy piros - zöld - kék jelzéseket követően kikapcsolt

Az első esetben szimplán nem érzékelt az USB-porton lévő eszközöket – ez az 1626-os hiba az SLDLL_Open függvény lefutásakor –, az alábbi hibakódot dobja az eszközök felmérésekor.

Megoldás:

Az általunk használt telefonkábelek két végén a középső erek bekötése egymással el-
lentétes volt, továbbá a két szélső, a sárga és fekete ereken átfolyó stabil egyenáram
zajként szolgált, egyúttal ez okozta a kábel folyamatos melegedését is. Elegendő volt
csupán a két középső, a piros és zöld ereket rendre – balról jobbra – bekötni, majd egy
krimpelő fogó segítségével az RJ10-es csatlakozóhoz erősíteni. Az ily módon elkészült
kábel alkalmassá teszi az eszközöket a soros kommunikációra.

Összegzés és kitekintés

Két ismert programozási nyelv között megteremthető kommunikáció kiaknázásával értem, hogy egy olyan szoftver készülhessen el, amelynek segítségével szakemberek képessé válhatnak emberek mentális egészségének fejlesztésére.

Örömmre szolgált, hogy Somodi László minket bízott meg elméleteit kivitelező szoftveres háttérrel. Szakdolgozatunk nem kizárólag arról szól, hogy szakmai tudásunkat gyarapítsuk és mutassuk bizonyítványként egyetemi oktatóink felé, hanem ezzel a projekttel sok ember számára tudunk további segítséget nyújtani magunk legjobb tudása szerint.

Kifejezetten tetszik, hogy munkánkat több tudományág szakértője segítette, így kutatásunk interdiszciplinárisként is jellemezhető, azaz több szakterület, jelesül a mozgáskoordináció, beágyazott rendszerek vezérlése, együttes munkájának az eredményének részesei lehettünk.

A szoftverfejlesztés elméleti és gyakorlati alapjait egyrészt az Egyetem oktatóitól, szakmai és technikai vonulatait Dr. Király Roland Tanár Úrral folytatott konzultációinkon szerzett információk biztosították.

Inspirációnkat, motivációnkat Somodi Lászlóval való beszélgetéseinkből, valamint „*Mozgáskoordináció- és gyorsaságfejlesztő gyakorlatok óvodától a felnőtt korig*” címet viselő könyvében leírt gondolatokból merítettük.

Mint minden szoftverre és emberi termékre jellemző, a megoldásaink természetesen nem mondhatóak tökéletesnek, programunk épp annyira időnként karbantartásra és további fejlesztésekre szorulhat. Érdekes volt felfedezni a gRPC és a Proto-nyelv kapcsán a 3.3 fejezetben, hogy ötször-hatszor jobb teljesítmény érhető el az adatok bináris módon történő szerializációjával a szöveges formátumokhoz képest – jelen állás szerint mégis az utóbbi megoldás számít elterjedtebbnek –, én azt gondolom, hogy mindenképp érdemes lenne munkánkat esetleg egy másik szakdolgozat keretein belül a gRPC irányába elmozdítani.

Köszönetnyilvánítás

Irodalomjegyzék

- [1] Srikanth Chakilam. Comprehensive performance bench-marking experiment to compare REST + JSON with gRPC +Protobuf. *LinkedIn*, 2020-03-10.
<https://tinyurl.com/3htxsp5n>.
- [2] Cleveland Clinic. Study suggests mechanistic overlap between alzheimer’s and covid-19. *Cleveland Clinic*, 2021-06-16.
<https://tinyurl.com/yckjs8tx>.
- [3] V2 Cloud. Client-server application.
<https://v2cloud.com/glossary/client-server-application>, ismeretlen.
- [4] edward (username). What is serialization?
<https://stackoverflow.com/questions/633402/what-is-serialization>, 2009.
- [5] Egészségvonal. Demencia típusai.
<https://egeszsegvonal.gov.hu/d/1541-a-demencia-tipusai.html>, utolsó módosítás: 2022-02-18.
- [6] ELTE. Delphi programozási nyelv. <http://nyelvek.inf.elte.hu/leirasok/Delphi/index.php>, utolsó módosítás: 2014-06-04.
- [7] Geeks for Geeks. Why was c++ created?
<https://www.geeksforgeeks.org/why-was-c-created/>, utoljára módosítva: 2020-04-28.
- [8] Geeks For Geeks. What is just-in-time (jit) compiler in .net.
<https://tinyurl.com/yexwvpra>, utolsó módosítás: 2021-02-03.
- [9] Geeks For Geeks. Ascii vs unicode.
<https://www.geeksforgeeks.org/ascii-vs-unicode/>, utolsó módosítás: 2021-06-29.
- [10] Shivank Goel. What is data science?
<https://www.quora.com/What-is-data-science/answer/Shivank-Goel-22?>

- ch=10&oid=344108246&share=6fcdf87a&srid=hV1Xt6&target_type=answer, 2022.
- [11] Dr. Geda Gábor. *Adatszerkezetek és algoritmusok*. EKF, 2013. 88. oldal.
- [12] Jeremy Hillpot. grpc vs. rest: How does grpc compare with traditional rest apis? *DreamFactory*, 2022-11-11.
<https://tinyurl.com/2p8w28s3>.
- [13] HP. Computer history: A timeline of computer programming languages. *HP*, 2018.
<https://tinyurl.com/2p9cw2ab>.
- [14] Inbenta. What is natural language?
<https://www.youtube.com/watch?v=Ian4sk4VcnA>, 2018.
- [15] InfoLake. Simple explanation of natural language and vs formal language.
<https://www.youtube.com/watch?v=f9oFvg1YRaI>, 2021.
- [16] Ben Joan. Difference between ansi and unicode.
<http://www.differencebetween.net/technology/software-technology/difference-between-ansi-and-unicode/>, utolsó elérés: 2023-02-23.
- [17] Jonathan Johnson. Asynchronous programming: A beginner's guide.
<https://www.bmc.com/blogs/asynchronous-programming/>, 2020.
- [18] Microsoft Learn. Interoperating between native code and managed code.
[https://learn.microsoft.com/en-us/previous-versions/visualstudio/windows-sdk/ms717435\(v=vs.100\)?redirectedfrom=MSDN](https://learn.microsoft.com/en-us/previous-versions/visualstudio/windows-sdk/ms717435(v=vs.100)?redirectedfrom=MSDN), 2013-02-04.
- [19] Microsoft Learn. Default marshalling for strings.
<https://learn.microsoft.com/en-us/dotnet/framework/interop/default-marshalling-for-strings>, 2022-05-20.
- [20] Microsoft Learn. Common language runtime (clr) overview.
<https://learn.microsoft.com/en-us/dotnet/standard/clr>, utolsó elérés: 2023-02-17.
- [21] Yen Nee Lee. Covid could trigger a spike in dementia cases, say alzheimer's experts. *CNBC*, 2022-09-17. <https://tinyurl.com/ynm3cecx>.
- [22] ParTech Media. Managed and unmanaged code: Key differences. *ParTech*, 2022-09-17.
<https://www.partech.nl/en/publications/2021/03/managed-and-unmanaged-code---key-differences#>.

- [23] Microsoft. Win32 error codes.
https://learn.microsoft.com/en-us/openspecs/windows_protocols/ms-erref/18d8fbe8-a967-4f1c-ae50-99ca8e491d2d, 2021.
- [24] Microsoft. Desktop guide (windows forms .net). *Microsoft Learn*, 2022.
<https://learn.microsoft.com/en-us/dotnet/desktop/winforms/overview/?view=netdesktop-6.0>.
- [25] Microsoft. Default marshalling behavior. *Microsoft Learn*, 2022-09-17.
<https://learn.microsoft.com/en-us/dotnet/framework/interop/default-marshalling-behavior#memory-management-with-the-interop-marshaler>.
- [26] David Nield. The brains of teenagers look disturbingly different after lockdown. *Science Alert*, 2022.
<https://tinyurl.com/29m7r88a>.
- [27] ELTE Prognyelvek portál. Linq lekérdezések.
<http://nyelvek.inf.elte.hu/leirasok/Csharp/index.php?chapter=25>,
utolsó módosítás: 2010.
- [28] ELTE Prognyelvek portál. Marshalling használata csharp alatt.
http://nyelvek.inf.elte.hu/leirasok/Csharp/index.php?chapter=6#section_3,
utolsó módosítás: 2010.
- [29] RedHat. What is an api?
<https://tinyurl.com/m5n7wfyp>, utolsó módosítás: 2022-06-02.
- [30] Tori Rodriguez. Impact of the covid-19 pandemic on people living with dementia and caregivers. *Neurology Advisor*, 2022-07-08.
<https://www.neurologyadvisor.com/topics/alzheimers-disease-and-dementia/impact-covid-19-pandemic-people-living-with-dementia-caregivers/>.
- [31] Dr. Király Roland. Formális nyelvek és automaták jegyzet.
https://aries.ektf.hu/~serial/kiralyroland/download/formalis_nyelvek_es_automatak_KR_TAMOP_20121116.pdf, 2012.
- [32] Ravikiran A S. Use of c language: Everything you need to know. *SimpliLearn*, 2023.
<https://www.simplilearn.com/tutorials/c-tutorial/use-of-c-language>.
- [33] Isaac Computer Science. The call stack and stack frames.
https://isaaccomputerscience.org/concepts/prog_sub_stack?examBoard=all&stage=all, utolsó elérés: 2023-02-23.

- [34] Jacob Sorber. When do i use a union in c or c++, instead of a struct?
https://www.youtube.com/watch?v=b9_0bqrm2G8, utolsó elérés: 2021-06-09.
- [35] Dr. Király Sándor. Szolgáltatásorientált programozás (régi név: Az internet eszközei) elektronikus tananyag. 2. Streamalapú kommunikáció,
<https://elearning.uni-eszterhazy.hu/course/view.php?id=1128>.
- [36] Wim ten Brink. Which (in general) has better performance csharp or delphi?
<https://www.quora.com/Which-in-general-has-better-performance-C-or-delphi>, 2019.
- [37] TIBCO. What is batch processing?
<https://www.tibco.com/reference-center/what-is-batch-processing>, utolsó elérés: 2023-02-11.
- [38] ultraware (username). Delphigrpc github repository, 2018-10-17.
<https://github.com/ultraware/DelphiGrpc>.
- [39] user1635508 (username). Passing string from delphi to csharp returns null.
<https://stackoverflow.com/questions/53529623/passing-string-from-delphi-to-c-sharp-returns-null-however-it-works-fine-when-i>, 2019.
- [40] Abdul Salam (username). how to create xml file in delphi.
<https://stackoverflow.com/questions/8354658/how-to-create-xml-file-in-delphi>, 2012.
- [41] Brian G (username). What is object marshalling?
<https://stackoverflow.com/questions/154185/what-is-object-marshalling>, 2008-09-30.
- [42] Peter (username). What is the difference between serialization and marshaling?
<https://stackoverflow.com/questions/770474/what-is-the-difference-between-serialization-and-marshaling/770509#770509>, 2009.
- [43] Pokus (username). What is managed or unmanaged code in programming?
<https://stackoverflow.com/questions/334326/what-is-managed-or-unmanaged-code-in-programming>, 2008.
- [44] Ruurd (username). Pinvoke: beyond the magic. *devops.lol*, 2014-03-16.
<https://www.devops.lol/pinvoke-beyond-the-magic/>.

- [45] Tracing (username). Object pascal vs delphi?
<https://stackoverflow.com/questions/15699788/object-pascal-vs-delphi>, 2012.
- [46] Rohan Vats. Why is java platform independent language?
<https://www.upgrad.com/blog/why-is-java-platform-independent-language/>, 2021-02-08.
- [47] Sruthi Veeraraghavan. 20 most popular programming languages to learn in 2023.
Simplilearn, 2023.
<https://tinyurl.com/39952v4s>.
- [48] FreePascal Wiki. Pascal for csharp users.
https://wiki.freepascal.org/Pascal_for_CSharp_users#Types_Comparison, 2023-02-08.
- [49] YouTube. Big data in 5 minutes | what is big data? | introduction to big data |big data explained.
<https://www.youtube.com/watch?v=bAyr0bl7TYE>, 2019-12-10.

Ábrák jegyzéke

1.	Valamely demenciafajttával diagnosztizáltak számának emelkedése . . .	1
2.1.	Példa két metódusra, amelyben stringeket használunk.	11
2.2.	Példa egy rekord definíciójára	11
2.3.	Példa egy union típus definíciójára. Forrás: SLDLL	12
2.4.	Példa egy külsős, azaz PInvoke-eljárás definíciójára és használatára . .	14
3.1.	Beadandó projektben készített .proto állomány (részlet)	20
3.2.	gRPC metódushívásainak típusai	22
3.3.	Serializáció teljesítményének összehasonlítása JSON és Proto esetében	23
4.1.	Hibakódok és magyarázataik	33
4.2.	Eszközök azonosítóinak átadása JSON-formátumon keresztül	36
4.3.	Delphiben írt eljárás, amely paraméterében egy kimenő string paramé- tert vár.	38
4.4.	Az eljárás hibás szignatúrája C#-ban	39
4.5.	A függvény helyes Delphi-deklarációja	39
4.6.	A függvény helyes szignatúrája C#-ban	39
4.7.	Hangszóróval lejátszható hangok listája	41
4.8.	Megoldás a problémára	42
4.9.	A hangszóró hanglistát kezel - megoldás C# nyelven	43